

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Oset

doc. dr. Sandra Bašić Hrvatin

STATUSNO-PRAVNI POLOŽAJ NOVINARJEV V SLOVENIJI

diplomsko delo

Ljubljana, junij 2003

KAZALO

1.	Uvod	1
2.	Kdo je novinar	2
2. 1	Zakonodaja	3
2. 2	Kolektivna pogodba za poklicne novinarje	5
3.	Kolektivna pogodba za poklicne novinarje	6
3. 1	Veljavnost kolektivne pogodbe	7
3. 2	Delovna razmerja	7
3. 2. 1	Pogodba o zaposlitvi	8
3. 2. 2	Pripravništvo in poskusno delo	11
3. 2. 3	Prenehanje delovnega razmerja	12
3. 2. 4	Delovni čas	13
3. 2. 5	Odmori, počitki in dopusti	15
3. 3	Plače, dodatki, nadomestila plač in povračila stroškov	16
3. 3. 1	Osnovna plača	17
3. 3. 2	Dodatki za posebne delovne razmere	18
3. 3. 3	Druga določila o plačah in drugih prejemkih	18
3. 3. 4	Plačila svobodnim novinarjem	19
3. 4	Kolektivna pogodba in delodajalci	20
4.	Trenutni položaj novinarjev v Sloveniji	22
4. 1	Plačilo za delo	24
4. 1. 1	Primeri kršitev	24
4. 1. 2	Ostali kritični primeri	27
4. 2	Samostojni in svobodni novinarji	28
4. 2. 1	Finančne obremenitve samostojnih novinarjev	29
4. 2. 2	Pritiski delodajalcev	31
4. 2. 3	Sekcija samostojnih in svobodnih novinarjev	32
5.	Rešitve za boljši položaj slovenskih novinarjev	33
5. 1	Veljavnost kolektivne pogodbe	33
5. 2	Delovna razmerja	33
5. 2. 1	Pogodba o zaposlitvi	34
5. 2. 2	Pripravništvo in poskusno delo	35

5. 2. 3	Prenehanje delovnega razmerja	36
5. 2. 4	Delovni čas	38
5. 2. 5	Odmori, počitki in dopusti	39
5. 3	Plače, dodatki, nadomestila plač in povračila stroškov	40
5. 3. 1	Osnovna plača	41
5. 3. 2	Dodatki za posebne delovne razmere	43
5. 3. 3	Druga določila o plačah in drugih prejemkih	43
5. 4	Samostojni in svobodni novinarji	44
6.	Sklep	49
7.	Viri	51

1. UVOD

Življenja si brez vsakodnevnega časopisa, dnevno-informativne oddaje na televiziji in skoraj vsakournih novic na radiu, ne znamo več predstavljati. Da ob tem sploh ne omenjam različnih revij, ki jih ljudje še skoraj raje prebirajo kot novice. Res je, da so predvsem tiskani mediji vedno večkrat zapolnjeni z oglaševalskim materialom, pa ljudje še vedno berejo, gledajo in poslušajo medije zaradi njihove vsebine in sporočilnosti (vsaj predvidevam, da je tako). Vso to vsebino pa zapolnijo novinarji. Na njih se vse prevečkrat pozablja. Diplomaska naloga je tako namenjena predvsem novinarjem, njihovemu statusu in položaju, ki ga zasedajo v slovenski družbi.

V svetu je trend, da se vse več novinarjev zaposluje po posebnih pogodbah in Slovenija pri tem nič ne zaostaja. Tako se večja število samostojnih in svobodnih novinarjev. Predvidevam, da bo vedno več novinarjev na tak način opravljalo svoje delo. Trenutna Kolektivna pogodba za poklicne novinarje, ki bi morala urejati status vseh novinarjev ni ustrezna, poleg tega pa se tudi krši. Težave nastanejo že pri pojasnjevanju za koga kolektivna pogodba sploh velja. Zato so v diplomski nalogi najprej opisani profili novinarjev, ki jih določa zakonodaja, in profili, ki v praksi dejansko obstajajo. Sledi obravnava trenutne kolektivne pogodbe, njene pomanjkljivosti in težave pri njenem spoštovanju. Naloga zajema tudi predstavitev trenutnega položaja novinarjev v Sloveniji in nekatere primere uredništev, kjer se kolektivna pogodba najbolj krši. Nalogo zaključujem s predlogi sprememb kolektivne pogodbe, ki bi omogočile izboljšanje položaja novinarjev. Pri tem, kakšne naj bodo torej te spremembe v novi kolektivni pogodbi, pa sem si pomagala predvsem z napotki Sindikata novinarjev Slovenije in s primeri iz tujine.

Pri izdelavi naloge sem sodelovala z Društvom novinarjev Slovenije, predvsem pa s Sindikatom novinarjev Slovenije. V tem letu (2003) namreč poteka razprava in pogajanja o sestavi nove kolektivne pogodbe za poklicne novinarje, ki je ostala nespremenjena od decembra 1991. Prav zaradi tega so se pojavile razmere, ki so za novinarje nevzdržne in ki bi jih morala nova kolektivna pogodba spremeniti in izboljšati. Pri izdelavi naloge sem torej študirala in analizirala predvsem različne kolektivne pogodbe in seveda zakone, ki urejajo status in položaj novinarjev.

2. KDO JE NOVINAR?

Zdi se, da je vprašanje iz naslova poglavja preprosto. V Slovarju slovenskega knjižnega jezika piše, da je novinar "poklicni sodelavec časopisa, radia, televizije" (SSKJ 1997: 692). Kljub temu pa je pri dejanski obravnavi novinarjev in predvsem pri obravnavi njihovega položaja prišlo do veliko nejasnosti in težav. Tudi zato, ker zakonodaja na tem področju ni jasna.

Slavko Splichal v delu *Journalists for the 21st Century* v začetnem poglavju navaja nekaj definicij novinarja. Ob tem pa piše, da je novinarstvo poklic, ki se "še posebej odziva na družbene in tehnološke spremembe in zato dejanska vsebina novinarstva variira od enega zgodovinskega obdobja k drugemu in od ene države k drugi" (Splichal 1994: 20).¹ Pri sami definiciji pa se Splichal obrača k bolj liberalni "definiciji",² ki v novinarske vrste vključuje tudi tiste, ki skrbijo za zabavo in hkrati predpostavlja, da se definicija novinarja razlikuje od države do države (Splichal 1994: 30). Po tej "definiciji", je novinar tisti, ki kot glavni poklic ali pa v obliki dodatne dejavnosti, zbira, išče, preverja in obdeluje material za novice. Hkrati pa je novinar tudi tisti, ki novice in dogodke komentira. S tem je novinarju dodana tudi neka zabavna konotacija. "Definicija" se še razširi: novinarji so tisti, ki oblikujejo vsebino množičnih medijev z zbiranjem, vrednotenjem, opazovanjem, obdelovanjem in predvajanjem novic, novinarji pa tudi komentirajo in zabavajo (Splichal 1994: 26). Splichal torej pravi, da se definicija razlikuje od države do države. Naša država je pri svoji definiciji veliko izpustila.

Splichal novinarstvo obravnava kot poklic in ne kot profesijo. Novinar je tako lahko vsak, ne glede na vrsto izobrazbe. Glede definicije, torej kdo je lahko novinar, pa molči tudi novinarska vrsta. Slovenski novinarji sicer imajo kodeks, kar je značilno za profesije, nimajo pa svoje lastne definicije novinarja. Društvo novinarjev Slovenije ni podalo nobene, prav tako pa tudi ne Sindikat novinarjev Slovenije. V Kolektivni pogodbi za poklicne novinarje je sicer naštetu za koga pogodba vse velja (glej stran 5), definicije pa ni. Pri sprejemanju in sami obravnavi Zakona o medijih, v katerem je (pomankljiva) definicija novinarja (glej stran 3), pa se novinarji tudi niso oglasili.

¹ Citat prevedla Š. O.

2.1 Zakonodaja

Zakon o medijih³(Zmed)⁴ v prvem odstavku 21. člena navaja, da je novinar "oseba, ki se ukvarja z zbiranjem, obdelavo, oblikovanjem ali razvrščanjem informacij za objavo prek medijev in je zaposlena pri izdajatelju, ali pa samostojno kot poklic opravlja novinarsko dejavnost (samostojni novinar)." Samostojnim novinarjem je namenjen še naslednji, 22. člen. Ta v prvem odstavku navaja, da se "/s/tatus samostojnega novinarja /.../ pridobi z vpisom v razvid samostojnih novinarjev pri pristojnem ministrstvu, po predhodnem mnenju registrirane strokovne organizacije novinarjev" (Zmed, 22.(1) člen).⁵ Člen se nadaljuje s pogoji, ki jih mora izpolnjevati novinar, da se lahko vpiše v razvid samostojnih novinarjev. "V razvid iz prejšnjega odstavka (Zmed, 22.(1) člen, op. Š. O.) se vpiše, kdor izpolnjuje naslednje pogoje:

- da ima izkaz o aktivnem znanju slovenskega jezika, če ni državljan Republike Slovenije;
- da opravlja novinarsko dejavnost kot edini ali glavni poklic;
- da ima dokazila o objavah v medijih, ki so vpisani v razvid iz 12. člena tega zakona;
- da mu ni s pravnomočno sodno odločbo prepovedano opravljanje te dejavnosti" (Zmed, 22.(2) člen).⁶

Težava z Zmed je predvsem v njegovem neupoštevanju. Novinarji se namreč redko vpisujejo v razvid samostojnih novinarjev. Trenutno je tako v razvid samostojnih novinarjev vpisanih le 116 novinarjev.⁷ Razlog za tako majhno število vpisanih v razvid samostojnih novinarjev je po mnenju Sabine Obranovič (Ministrstvo za kulturo) v nezmožnosti plačevanja relativno visokih obveznih mesečnih pripevkov. Gre namreč za plačevanje zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki izhajajo iz naslova pridobitve statusa samostojnega novinarja.

Morda pa se v razvid novinarji ne vpisujejo, ker dejansko niso samostojni novinarji, ampak svobodni. Zmed je namreč svobodne novinarjev izključil iz definicije

² Definicija je v narekovaju, ker prave definicije novinarja ni in je ne more biti.

³ Zakon o medijih je bil sprejet 25. 4. 2001 in je nadomestil zakon o javnih glasilih (Uradni list RS, št. 18/94 in 36/2000).

⁴ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (26. 4. 2002).

⁵ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (26. 4. 2002).

⁶ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (26. 4. 2002).

novinarjev. Definicijo svobodnih novinarjev je zapisal Gašper Lubej: "Svobodni novinar (honorarec) je tisti, ki se večinoma preživlja z novinarskim delom, ne plačuje socialnih prispevkov in dela z ali brez pogodbe o delu" (Medijska preža, št. 14/julij 2002: 40).

V pomoč pri izvajanju 22. člena Zmed, je vlada izdala Uredbo o postopku in podrobnejših merilih za pridobitev statusa samostojnega novinarja in za vodenje razvida kot javne knjige.

Zakonodaja pa je naredila zelo veliko škodo tudi novinarjem zaposlenim v javnem zavodu RTV Slovenija. Gre za **Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS)**,⁸ ki uvršča novinarje RTV Slovenija med javne uslužbence. Sedmi odstavek 13. člena ZSPJS namreč pravi, da se "d/elojna mesta javnih uslužbencev v javnem zavodu RTV Slovenija /.../ uvrščajo v plačne razrede s posebno kolektivno pogodbo, ki jo skleneta v imenu delodajalca generalni direktor javnega zavoda in v imenu delojemalcev reprezentativni sindikati v javnem zavodu" (ZSPJS, 13.(7) člen).⁹ Po sedmem členu istega zakona sodijo novinarji RTV Slovenija v plačno skupino, kjer so zastopana delovna mesta na področju kulture in informiranja.

Problem vključitve novinarjev v omenjeni zakon je predvsem v prezentaciji novinarjev kot morebitnih javnih državnih uradnikov. Zakon je naletel na nasprotovanja predvsem s strani novinarjev, oglasila pa se je tudi tujina. Generalni sekretar Mednarodne zveze novinarjev (IFJ) Aidan White in direktor Mednarodnega inštituta za tisk (IPI) Johann P. Fritz sta vsak v svojem pismu¹⁰ takratnemu predsedniku države Milanu Kučanu in takratnemu predsedniku vlade dr. Janezu Drnovšku zapisala, da je tak zakon oziroma vključevanje novinarjev v sistem javnih plač resna grožnja neodvisnosti novinarjev, je pa tudi v nasprotju z mednarodnimi

⁷ Podatke sem dobila na Ministrstvu za kulturo, oddelek za medije in avdiovizualno kulturo, pri Sabini Obranovič po elektronski pošti (19. 3. 2003).

⁸ Zakon je bil sprejet 26. 4. 2002. Na 75. seji, 3. 5. 2002, je državni svet izglasoval odločilni veto na sprejeti zakon in ga vrnil državnemu zboru v obravnavo. Državni svet je v obrazložitvi sklepa zapisal: "Državni svet ne more sprejeti dejstva, da so v sprejetem zakonu tudi novinarji RTV javni uslužbenci. Taka rešitev bistveno odstopa od evropske prakse in je tudi v očitnem nasprotju s temeljnimi načeli novinarske etike in poklica. Novinar kot družbeno politični delavec je preživet pojem in danes v svetu merimo demokratičnost držav tudi po stopnji neodvisnosti, ki jo je država s svojimi predpisi sposobna zagotavljati novinarjem. Odločitev o tem, da se novinarje opredeli kot javne uslužbence, vključene v zakon o sistemu plač v javnem sektorju, je bila sprejeta kljub številnim protestom in opozorilom novinarskih društev ter sindikatov v Sloveniji, pa tudi mednarodnih novinarskih organizacij" (Sklepi državnega sveta na http://www.ds-rs.si/2MO/dejavnost/sklepi/s75t1_skl.htm (8. 5. 2003)). O zakonu je Državni zbor ponovno odločal 7. 5. 2002 in ga sprejel. V Uradnem listu je bil objavljen 20. 6. 2002.

⁹ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (8. 3. 2003).

standardi, finančno neodvisnostjo RTV servisov in priporočili Sveta Evrope (pismi Kučanu in Drnovšku). IFJ je opozorila tudi na dejstvo, da so v državah članicah Evropske unije javni zavodi, ki imajo vlogo javnega televizijskega in radijskega servisa, izključeni iz javnega sistema financiranja. Novinarji torej niso plačani na isti način kot javni uslužbenci (Medijska preža, št. 14/julij 2002: 35).

2. 2 Kolektivna pogodba za poklicne novinarje

Kolektivna pogodba za poklicne novinarje (KPPN)¹¹ ne navaja definicije novinarja. Kljub temu pa v 1. členu navaja za koga vse kolektivna pogodba velja: "Ta pogodba velja za novinarke in novinarje ter urednice in urednike (v nadaljevanju: novinarji), zaposlene pri delodajalcu časopisno-informativne dejavnosti, radia in televizije, ne glede na to, ali so sklenili delovno razmerje za določen ali nedoločen čas, s polnim ali skrajšanim delovnim časom. Ta pogodba velja tudi za svobodne novinarje in študente na praksi, ki se usposablajo za novinarski poklic" (KPPN).¹² KPPN ima določila torej za vse novinarje enaka. Že v tem se razlikuje od Zmed, ki nalaga samostojnim novinarjem vpis v razvid samostojnih novinarjev. KPPN vključuje tudi svobodne novinarje, torej honorarce. Vključuje tudi študente na praksi, skratka nihče, ki si služi denar z novinarstvom ni izključen - in ima z delodajalcem sklenjeno pogodbo.

KPPN nadalje še razčleni različne profile novinarja, ki so lahko: fotoreporter, vestičar, novinar poročevalec, specializirani novinar, urednik novinar, komentator in urednik uredništva (KPPN, 4. člen). KPPN torej opisno in ne po definiciji razloži kdo vse je lahko novinar. Koliko pa se delodajalci držijo določil, ki so v KPPN (predvsem glede svobodnih novinarjev in študentov na praksi) pa je druga zgodba (glej stran 22).

Določanje, kdo je novinar oziroma kdo lahko dela pod imenom novinar, se tu konča. Če bi strnili in povzeli najboljše, bi lahko dejali, da je novinar vsak, ki zbira, obdeluje, oblikuje ali razvršča informacije za objavo prek medijev, je zaposlen pri delodajalcu časopisno-informativne dejavnosti, radia in televizije, pri čemer pa ni pomembno ali je sklenil delovno razmerje za določen in nedoločen čas. Novinarji so tudi vsi

¹⁰ Pismo Aidana Whita - <http://www.novinar.com/novice/novica.php?id=69> (8. 3. 2003); pismo Johanna P. Fritza - <http://www.novinar.com/novice/novica.php?id=68> (8. 3. 2003).

¹¹ KPPN je bila sklenjena med delodajalci (v njihovem imenu: Gospodarska zbornica Slovenije - Sekcija za tisk, Svet RTV Slovenije in Združenje radijskih postaj Slovenije) in delojemalci (v njihovem imenu: Sindikat novinarjev Slovenije) in objavljena v Uradnem listu RS, št. 31-1281/91, 20. 12. 1991.

¹² KPPN v Predpisi o novinarjih in medijih, 1995: 170.

svobodni in samostojni novinarji, ne glede na to ali so vpisani v razvid samostojnih novinarjev ali ne. Status novinarja pa se prizna tudi študentom na praksi.

Taka ureditev bi bila idealna, vendar je vprašljivo, koliko je tudi izvedljiva. Že sedaj so svobodni novinarji vključeni v KPPN in kljub temu so jim kršene pravice. Problem je predvsem v neskladnosti z zakonom. Če bi namreč tudi zakon enakopravno obravnaval svobodne in samostojne novinarje z ostalimi zaposlenimi novinarji, bi morali tudi delodajalci spoštovati določila. Četudi pa se Zmed ne bi oziroma se ne bo dopolnjeval, pa bi morali spremeniti ZSPJS, saj novinarji nedvomno ne sodijo med javne uslužbence. Vključitev novinarjev v ZSPJS bi lahko šteli za konflikt interesov po Kodeksu slovenskih novinarjev, kot je zapisano v 16. členu: "Da bi se novinar izognil dejanskim ali navideznim konfliktom interesov, se mora odreči /.../ dodatnim zaposlitvam, delu v politiki, državnih uradih ali drugih javnih institucijah, če bi to lahko zmanjšalo njegovo verodostojnost ali verodostojnost novinarske skupnosti." V tem primeru gre prav za zmanjšanje verodostojnosti. Dejstvo, da so novinarji vključeni v ZSPJS, prav tako kot ostali javni/državni uslužbenci, kaže prav na možnost manjše kritičnosti do državnih organov.

3. KOLEKTIVNA POGODBA ZA POKLICNE NOVINARJE

Trenutno veljavna KPPN je bila sklenjena že decembra 1991 in zato je potrebna prenove. Pri tem je treba poudariti, da je 1. 1. 2003 v veljavo stopil Zakon o delovnih razmerjih (ZDR),¹³ ki se v marsičem razlikuje od KPPN. Poleg ZDR je v drugi obravnavi novi Zakon o kolektivnih pogodbah (ZkolP), ki bo še dodatno začrtal pot novi KPPN.

Težava, ki sedanjo KPPN spremlja že dalj časa, je neupoštevanje njenih določil. Največje kršitve so predvsem pri plačni politiki, predsednik Sindikata novinarjev Slovenije (SNS) Iztok Jurančič pa piše, da je krivda tudi na strani SNS-ja: "Žal je bil SNS, morda tudi zaradi strahu za veljavnost pogodbe, v zadnjem mandatu nesposoben odgovoriti na nekatera poslabševanja v delodajalskih plačnih politikah, ki bi jih

¹³ Zakon o delovnih razmerjih je bil sprejet 24. 4. 2004.

pogodbena partnerja morala za skupno mizo urediti najmanj na vsaki dve leti. Obe strani bi vsaj izvedele, da sta še živi" (E-novinar, št. 2, 17. 12. 2002).¹⁴

Trenutna KPPN se sklicuje še na dva ne več obstoječa zakona: Zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja in Zakon o delovnih razmerjih ter njegovih spremembah in dopolnitvah. Nova KPPN bo temeljila le na prihajajočem ZkolP, saj novi ZDR ne ureja kolektivnih delovnih razmerij. V nadaljevanju obravnave trenutne KPPN se osredotočam predvsem na člene, ki so v povezavi s statusno-pravnim položajem novinarjev, tako da ne obdelam celotne KPPN.

3. 1 Veljavnost kolektivne pogodbe

Kot omenjam že v 2. poglavju (glej stran 2), je težava že pri sami definiciji novinarja. KPPN se prav zato veliko lažje krši, saj delodajalec določenih novinarskih profilov ne obravnava kot novinarjev, ker niso naštetih v KPPN. V njenem 2. členu so sicer navedeni nekateri mediji, za katere velja, da zaposleni opravljajo novinarsko delo. Težava se pojavi takoj, ko začne delovati še kakšen drug medij. Leta 1991, ko je KPPN nastala, elektronski medij še ni bil tako razširjen in ga zato tudi v KPPN ni. Novinarji, ki delajo v elektronskem založništvu, zato niso zajeti v KPPN. Izpuščeni so tudi novinarji v tiskovnih agencijah. Prav Slovenska tiskovna agencija (STA) pa je ena večjih kršiteljic KPPN.¹⁵ Prav tako je v teh več kot desetih letih zraslo veliko zasebnih radijskih in televizijskih postaj. Trenutna KPPN sploh ne omenja delitve na zasebne in javne medije, po čemer bi lahko sklepali, da velja za oboje. Vendar bi bilo očitno treba zapisati tudi to, kajti med večje kršitelje sodijo tudi t. i. zasebniki. Vedno več pa je v Sloveniji tudi samostojnih in svobodnih novinarjev. KPPN sicer omenja svobodne (verjetno so mišljeni samostojni), vendar izpušča (ne)redne honorarne sodelavce. Navedeni bi morali biti torej vsi, ki se ukvarjajo z novinarskim delom. Nenazadnje pa manjkajo v KPPN tudi odgovorni uredniki.

3. 2 Delovna razmerja

Kot že prej omenjam, je težava prav v neprisotnosti določenih profilov (glej stran 5) oziroma medijev (glej stran 7), kjer zaposleni opravljajo novinarsko dejavnost. Deloma bi se nejasnosti lahko razrešile v 4. členu KPPN, ki našteva sedem že prej naštetih profilov novinarja. Tudi tu pa je KPPN povozil čas. Tako bi na primer lahko

¹⁴ <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=34> (8. 3. 2003).

opustili profil vestičarja, ki zahteva le višjo izobrazbo, "saj v novinarstvu ni več opravil, ki ne bi zahtevala visoke izobrazbe oziroma tej primernih intelektualnih sposobnosti" (Prenova KPPN).¹⁶ Poleg tega bo treba spisek opravil tudi razširiti, saj so se z leti oblikovali še drugi profili, ki jih KPPN iz leta 1991 ne zajema. Napotek Izvršnega odbora (IO)¹⁷ Sindikata novinarjev Slovenije (SNS), ki je pripravil gradiva za prenovo KPPN je, da se vključijo še "redaktor, lektor, odgovorni urednik, dokumentalist, dopisnik iz tujine ..." (Prenova KPPN),¹⁸ "širša možnost /pa/ je vključitev tudi tipičnih opravil, ki so tesno povezana z novinarsko produkcijo: tehnična, administrativna in oblikovalska opravila" (Prenova KPPN)¹⁹ (o najboljših možnostih dopolnitve KPPN glej stran 33).

Dejansko je treba poglavje o delovnih razmerjih v KPPN v celoti napisati na novo. S 1. 1. 2003 je namreč stopil v veljavo novi Zakon o delovnih razmerjih (ZDR), ki prinaša predvsem spremembe pri sklepanju delovnega razmerja. Po 9. členu ZDR se to sklene s pogodbo o zaposlitvi.

3. 2. 1 Pogodba o zaposlitvi

8. člen KPPN našteva kaj s pogodbo o zaposlitvi uredita novinar in delodajalec:

- "pravice, dolžnosti in odgovornosti novinarja v zvezi z njegovim delom v skladu z Münchensko deklaracijo,
- sklenitev in trajanje delovnega razmerja,
- delovno mesto, za katero se sklene delovno razmerje,
- poskusno delo (če se zahteva),
- pripravništvo (če se delovno razmerje sklene s pripravnikom),
- kraj opravljanja dela,
- delovni čas, odmore, počitke in dopust,
- ukrepe za posebno varstvo novinarja,
- izobraževanje,

¹⁵ Podatek na <http://www.novinar.com/sindikat/clanek.asp?id=28> (12. 5. 2003).

¹⁶ Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).

¹⁷ Izvršni odbor sestavljajo predsednik in podpredsednik SNS, sedem predstavnikov »hišnih« sindikatov z več kot dvajsetimi člani in predsednik Sekcije samostojnih in svobodnih novinarjev. Trenutno so v IO: Vera Avšič, Rajko Gerič, Tomislav Ivič, Lidija Jež, Iztok Jurančič, Marjana Kristan, Gianni Lacovich, Aleš Mišič, Miran Ornik, Mija Repovž in Jože Skok.

¹⁸ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

¹⁹ Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).

- plačo in nadomestila plače,
- način spremembe pogodbe ter
- druge pravice in obveznosti delodajalca in novinarja, tudi konkurenčno klavzulo" (KPPN).²⁰

Po 29. členu ZDR, pa mora pogodba o zaposlitvi vsebovati:

- "podatke o pogodbenih strankah z navedbo njunega prebivališča oziroma sedeža,
- datum nastopa dela,
- naziv delovnega mesta oziroma podatke o vrsti dela, za katerega delavec sklepa pogodbo o zaposlitvi, s kratkim opisom dela, ki ga mora opravljati po pogodbi o zaposlitvi,
- kraj opravljanja dela; če ni navedenega točnega kraja velja, da delavec opravlja delo na sedežu delodajalca,
- čas trajanja delovnega razmerja in določilo o načinu izrabe letnega dopusta, če je sklenjena pogodba o zaposlitvi za določen čas,
- določilo ali gre za delovno razmerje s polnim ali krajšim delovnim časom,
- določilo o dnevnem ali tedenskem rednem delovnem času in razporeditvi delovnega časa,
- določilo o znesku osnovne plače delavca v tolarjih, ki mu pripada za opravljanje dela po pogodbi o zaposlitvi ter o morebitnih drugih plačilih,
- določilo o drugih sestavinah plače delavca, o plačilnem obdobju, plačilnem dnevu in o načinu izplačevanja plače,
- določilo o letnem dopustu oziroma načinu določanja letnega dopusta,
- dolžino odpovednih rokov,
- navedbo kolektivnih pogodb, ki zavezujejo delodajalca oziroma splošnih aktov delodajalca, ki določajo pogoje dela delavca,
- druge pravice in obveznosti v primerih, določenih s tem zakonom" (ZDR).²¹

Po 2. odstavku istega člena pa se glede določila o dnevnem ali tedenskem rednem delovnem času in njegovi razporeditvi, o drugih sestavinah plače, plačilnem obdobju, dnevu in načinu izplačevanja plače, določilo o rednem letnem dopustu, načinu

²⁰ KPPN v Predpisi o novinarjih in medijih, 1995: 173.

²¹ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

določanja letnega dopusta in dolžini odpovednih rokov, lahko stranki sklicujeta na veljavne zakone, kolektivne pogodbe in splošne akte delodajalca.

8. člen KPPN je torej treba spremeniti in dopolniti z vsemi manjkajočimi določili 29. člena ZDR, ki določajo vsebino pogodbe o zaposlitvi. Morebiten problem bi lahko predstavljal 232. člen ZDR, ki govori o prenehanju veljavnosti splošnih aktov delodajalca: "Določbe splošnih aktov delodajalca, ki urejajo vprašanja, ki se v skladu s tem zakonom dogovarjajo v kolektivnih pogodbah, prenehajo veljati v roku devetih mesecev od dneva uveljavitve tega zakona" (ZDR).²² September 2003 bi lahko torej predstavljal grožnjo še ne prenovljeni KPPN. Kljub temu Iztok Jurančič piše, da omenjeni člen ne pomeni, da bo konec septembra 2003 sedanja KPPN prenehala veljati. Vsekakor pa je to problem, saj "še ni sprejet krovni Zakon o kolektivnih pogodbah, ki bo področje uredil. /.../ V vsakem primeru torej nastane za posameznike pravna praznina, kako ravnati v obdobju, ko še velja sedanja KPPN, hkrati pa bodo delodajalci že začeli sklepati pogodbe o zaposlitvi po novem ZDR" (Prenova KPPN).²³

Jurančič piše še, da SNS lahko zahteva le, da se do sprejema nove KPPN upošteva stara, seveda s podlago v novem ZDR (Prenova KPPN).²⁴

Ena pomembnejših sprememb, ki jo prinaša zakon, je prav gotovo navedba zneska osnovne plače v tolarjih (glej stran 16).

V pogodbi o zaposlitvi je treba navesti tudi morebitno konkurenčno prepoved in morebitno konkurenčno klavzulo. Nekaj sprememb bo tudi zaradi novih določil v ZDR, ki od 37. do 40. člena ureja področje konkurenčne prepovedi in klavzule. Konkurenčna prepoved, za katero zakon ne določa denarnega nadomestila, je zakonska prepoved konkurenčne dejavnosti, zapisana pa je v 1. odstavku 27. člena ZDR: "Med trajanjem delovnega razmerja delavec ne sme brez pisnega soglasja za svoj ali tuj račun opravljati del ali sklepati poslov, ki sodijo v dejavnost, ki jo

²² http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

²³ Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).

²⁴ Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.aso?id=24 (2. 5. 2003).

dejansko opravlja delodajalec in pomenijo ali bi lahko pomenili za delodajalca konkurenco" (ZDR).²⁵

Konkurenčna klavzula pa je pogodbeni prepoved konkurenčne dejavnosti, pri kateri "lahko delavec in delodajalec v pogodbi o zaposlitvi dogovorita prepoved opravljanja konkurenčne dejavnosti po prenehanju delovnega razmerja" (ZDR, 38.(1) člen).²⁶ Velja le v primerih, ko delavcu preneha pogodba o zaposlitvi po njegovi volji ali krivdi in lahko je dogovorjena za največ dve leti (ZDR, 38.(2) člen). Z razliko od konkurenčne prepovedi, pa se za konkurenčno klavzulo lahko izplača nadomestilo, če je delavcu zaradi spoštovanja klavzule onemogočena pridobitev zaslužka, primerljivega prejšnji plači. Za ves čas spoštovanja mora tako delodajalec mesečno izplačevati denarno nadomestilo, ki mora znašati najmanj tretjino povprečne mesečne plače delavca v zadnjih treh mesecih pred prenehanjem pogodbe o zaposlitvi. Denarno nadomestilo pa se mora določiti s pogodbo o zaposlitvi, saj drugače celotna konkurenčna klavzula ne velja (ZDR, 39. člen).

Tako konkurenčna prepoved kot konkurenčna klavzula sta za določene profile, ki jih KPPN ureja (ali jih bo nova KPPN urejala) zelo pomembni. Kot je morda logično, da novinar, ki je zaposlen s polnim delovnim časom pri nekem mediju, dela le za ta medij, pa ni enako logično, da svobodni ali samostojni novinar, študenti, napovedovalci na radiu²⁷ itd. delajo le pri enem časopisu, radiu, televiziji ali elektronskem mediju. Tu se sedaj pojavljajo določeni problemi, ker v pogodbah o zaposlitvi niso točno navedeni mediji, za katere velja konkurenčna prepoved.

O določilu delovnega časa, letnega dopusta in dolžini odpovednih rokov, kar tudi mora biti zapisano v pogodbi o zaposlitvi, glej od strani 12 do 16.

3. 2. 2 Pripravištvo in poskusno delo

V nasprotju s KPPN pripravištvo po ZDR ni obvezno: "Z zakonom ali kolektivno pogodbo na ravni dejavnosti se lahko določi, da sklene pogodbo o zaposlitvi kot pripravnik, kdor prvič začne opravljati delo, ustrezno vrsti in stopnji svoje strokovne

²⁵ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

²⁶ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

²⁷ Za primer navajam Radio Celje (hiša NT&RC), kjer so vsi napovedovalci zaposleni honorarno (in bodo mogoče vključeni v novo KPPN) in imajo konkurenčno prepoved le za točno navedene radijske

izobrazbe, ter z namenom, da se usposobi za samostojno opravljanje dela v delovnem razmerju" (ZDR, 120.(1) člen).²⁸ KPPN v 9. členu določa obvezno pripravništvo, ki traja eno leto. Pripravnik ima mentorja, ki lahko direktorju predlaga skrajšanje pripravništva. Ob koncu pripravništva je še pripravniški izpit. Skrajšanje pripravništva je omejeno z ZDR na največ polovico prvotno določenega trajanja (ZDR, 121.(4) člen).

Bolj kot pripravništvo je zanimivo poskusno delo, ki je v KPPN omenjeno v 7. členu. Poskusno delo lahko traja največ 3 mesece, medtem ko 125. člen ZDR dovoljuje največ šest mesecev, zanj pa se dogovorita delavec in delodajalec med sabo.

3. 2. 3 Prenehanje delovnega razmerja

V 7. poglavju KPPN o prenehanju delovnega razmerja, ki ga ZDR obravnava od 80. do 199. člena, do večjih sprememb naj ne bi prišlo, prav tako pa na tem področju ni večjih kršitev. Kljub temu naj navedem nekaj razlik med ZDR in KPPN.

KPPN ne razlikuje odpovednih rokov glede na osebo, ki je odpovedala pogodbo o zaposlitvi (11. člen). ZDR pa v 92. členu določa minimalne odpovedne roke, če odpove pogodbo o zaposlitvi delavec in če jo odpove delodajalec. "Če odpove pogodbo o zaposlitvi delavec, je odpovedni rok 30 dni. S pogodbo o zaposlitvi ali kolektivno pogodbo je lahko dogovorjen daljši odpovedni rok, vendar ne daljši kot 150 dni" (ZDR, 92.(1) člen).²⁹ Če odpoveduje pogodbo o zaposlitvi delodajalec, je minimalni odpovedni rok od 30 do 150 dni, če so razlogi za odpoved pogodbe poslovni in do 120 dni, če odpoveduje delodajalec pogodbo zaradi razloga nesposobnosti. Količina minimalnih odpovednih dni se zvišuje z delovno dobo pri delodajalcu. Če delodajalec odpoveduje pogodbo zaradi krivdnih razlogov na strani delavca, je minimalni odpovedni rok 30 dni, ne glede na delovno dobo pri delodajalcu (ZDR, 92.(2,3,4) člen). ZDR v 94. členu določa tudi možnost, da se delodajalec in delavec dogovorita za odškodnino namesto odpovednega roka, dogovor pa mora biti v pisni obliki.

postaje (mednje sodi na primer Radio Fantasy). Delajo lahko še na drugih radijskih postajah, ki niso zajete v konkurenčno prepoved (na primer Moj radio).

²⁸ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

²⁹ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

ZDR določa tudi minimalno in maksimalno odpravnino, o čemer KPPN sploh ne govori. To bi bilo tudi treba vključiti v novo KPPN. Odpravnina se izplača delavcu, kateremu je delodajalec odpovedal pogodbo iz razloga nesposobnosti ali poslovnih razlogov. Osnova za izračun odpravnine je povprečna mesečna plača tri mesece pred odpovedjo. Odpravnina se viša glede na delovno dobo pri delodajalcu. Tako po ZDR pripada delavcu, ki je zaposlen pri delodajalcu več kot 1 do 5 let 1/5 osnove, če je zaposlen od 5 do 15 let mu pripada 1/4 osnove in če je zaposlen nad 15 let, mu pripada 1/3 osnove (ZDR, 109. člen). Seveda se z novo KPPN lahko odpravnina določi tudi drugače.

Pomemben del poglavja o prenehanju delovnega razmerja je posebno pravno varstvo pred odpovedjo. Zanimiv je predvsem 114. člen ZDR, ki določa pravno varstvo starejših delavcev, kjer pa niso navedena leta katerim posebno pravno varstvo pripisujemo. Verjetno gre za delavce, starejše od 55 let, kot v poglavju o varstvu starejših delavcev navaja 201. člen ZDR. Za ženske je trenutno aktualen 236. člen, ki pravi, da uživajo varstvo delavke, starejše od 51 let. Člen se še nadaljuje: "V obdobju do 1. 1. 2014 do polne uveljavitve enake minimalne starosti (55 let, op. Š. O.) za vse delavce, kot enega izmed pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine, se starost za delavke zvišuje vsako leto za štiri mesece" (236. člen ZDR).³⁰ V tem delu se ZDR spet razlikuje od KPPN, ki v 60. členu pravi: "Delodajalec in novinar, ki je dosegel 50 let starosti, se v pogodbi o zaposlitvi dogovorita o obsegu delovnih obveznosti ob nezmanjšani plači" (KPPN).³¹ Tu se bo torej treba dogovoriti, kako bo določeno v novi KPPN.

3. 2. 4 Delovni čas

Delovni čas,³² njegovo podaljšanje, delo v soboto in nedeljo, skratka določbe povezane s količino delovnega časa, so poleg plačne politike, eno najbolj perečih in kršenih področij v slovenskem novinarstvu. Določen del KPPN bo treba spremeniti tudi zaradi novih določb v ZDR.

³⁰ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

³¹ KPPN v Predpisi o novinarjih in medijih, 1995: 196.

³² "Delovni čas je efektivni delovni čas in čas odmora po 154. členu tega zakona (delavec, ki dela polni delovni čas, ima pravico do 30 minutnega odmora, op. Š. O.) ter čas upravičenih odsotnosti z dela v skladu z zakonom in kolektivno pogodbo oziroma splošnim aktom" (ZDR, 141.(1) člen na

KPPN v 10. členu določa najmanj 40 ur tedenskega dela, ki je razporejeno praviloma na 5 dni. Če se zahteva delo tudi v soboto ali nedeljo, mora delodajalec zagotoviti novinarju ustrezno število prostih dni v naslednjem tednu. Po presoji direktorja oziroma urednika se lahko uvede tudi podaljšano delo. Za delo prek polnega časa (največ 10 ur tedensko oziroma še več po dogovoru med delodajalcem in novinarskim sindikatom) pa novinarju pripada ustrezni dodatek. Novinar mora imeti prosto najmanj eno nedeljo v mesecu.

ZDR daje možnost krajšega delovnega časa od 40 ur tedensko: "Z zakonom oziroma s kolektivno pogodbo se lahko določi kot polni delovni čas delovni čas, ki je krajši od 40 ur na teden, vendar ne manj kot 36 ur na teden" (ZDR, 142.(2) člen).³³

ZDR o podaljšanem delu sploh ne piše, IO SNS pa razlaga, da "gre za delo preko polnega delovnega časa in neenakomerno razporeditev delovnega časa" (Prenova KPPN).³⁴ O neenakomerni razporeditvi delovnega časa ZDR pravi, da se upošteva polni delovni čas kot povprečna delovna obveznost v obdobju, ki ne sme biti daljše od šest mesecev, delovni čas pa ne sme trajati več kot 56 ur na teden (ZDR, 147.(5,6) člen).

ZDR podrobneje določa nadurno delo (delo preko polnega delovnega časa), ki ga je delavec dolžan opravljati na zahtevo delodajalca, v primerih izjemoma povečanega obsega dela, če se z nadaljevanjem dela prepreči materialna škoda ali nevarnost za življenje in zdravje ljudi, da se odvrne okvara na delovnih sredstvih in da se zagotovi varnost ljudi, premoženja in varnost prometa. V vseh drugih izjemnih, nujnih in nepredvidenih primerih, pa je nadurno delo lahko dovoljeno le z zakonom ali kolektivno pogodbo (ZDR, 143.(1) člen). "Nadurno delo lahko traja največ osem ur na teden, največ 20 ur na mesec in največ 180 ur na leto. Delovni dan lahko traja največ 10 ur. Dnevna, tedenska in mesečna časovna omejitev se lahko upošteva kot povprečna omejitev v obdobju, določenem z zakonom ali kolektivno pogodbo, in ne sme biti daljše od šestih mesecev" (ZDR, 143.(3) člen).³⁵ Kot že prej omenjeno,

http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003)).

³³ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

³⁴ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

³⁵ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

KPPN določa največ 10 ur tedensko za delo prek polnega delovnega časa. To bo torej treba spremeniti, saj ZDR dovoljuje le 8 ur tedensko.

Težave pri spoštovanju KPPN so predvsem glede plačevanja nadur in določanja prostih dni v primeru sobotnega oziroma nedeljskega dela (glej strani 27 in 28).

3. 2. 5 Odmori, počitki in dopusti

Odmori in počitki v KPPN posebej niso omenjeni, omenja pa jih ZDR od 154. do 156. člena. 155. člen je zanimiv za novinarje predvsem zaradi že v prejšnjem poglavju omenjenih nadur in različnih dežurstev: "Delavec ima v obdobju 24 ur pravico do počitka, ki traja nepretrgoma najmanj 12 ur. Delavec, ki mu je delovni čas neenakomerno razporejen ali začasno prerazporejen, ima v obdobju 24 ur pravico do počitka, ki traja nepretrgoma najmanj 11 ur" (ZDR, 155. člen).³⁶ V enem tednu pa pripada delavcu pravica do počitka najmanj 24 neprekinjenih ur (ZDR, 156. člen). Pri nočnem in izmenskem delu zakon dopušča tudi drugačno urejanje v zakonu ali v kolektivnih pogodbah (ZDR, 157., 158. člen). Tu pa je možnost, da nova KPPN podrobneje določi količino počitka.

Večjo težavo kot odmori in počitki predstavljajo dopusti. 20. člen KPPN pravi, da letni dopust traja najmanj 18 delovnih dni. Ta člen bo treba spremeniti, ker ni v skladu s 159. členom ZDR, ki v prvem odstavku določa, da dopust ne more biti krajši kot štiri tedne. Daljše trajanje dopusta pa se lahko določi s kolektivno pogodbo ali pogodbo o zaposlitvi (ZDR, 160. člen).

Trenutna KPPN v 20. členu pravi, da se pri dolžini letnega dopusta upošteva strokovna zahtevnost dela, delovna doba, delovne razmere, socialno-zdravstveno stanje in delovna uspešnost. Letni dopust po KPPN traja največ 35 dni, vendar zgornja meja ne velja za tiste delavce, ki dobijo dodatne dni dopusta glede socialno-zdravstvenih meril. Pomembno določilo v KPPN v 5. odstavku 20. člena pravi, da "Novinarju pripada poleg rednega letnega dopusta iz prejšnjega odstavka še pet delovnih dni za rekreativni oddih" (KPPN).³⁷

³⁶ http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).

³⁷ KPPN v Predpisi o novinarjih in medijih, 1995: 180.

Težava pri spoštovanju KPPN je trenutno predvsem v njenem neskladju z zakonom. Nekateri se še vedno oklepajo KPPN, ki določa najmanj 18 dni letnega dopusta, namesto, da bi upoštevali zakon, ki določa 20 dni.³⁸

Določila KPPN o ostalih odsotnostih z dela, ki so zapisana od 21. do 23. člena, so v skladu z ZDR in jih ni treba spreminjati.

3. 3 Plače, dodatki, nadomestila plač in povračila stroškov

O določitih tega poglavja se bo po vsej verjetnosti najtežje dogovoriti. Že sedaj je namreč ogromno kršitev (glej od strani 24 do 28), ob tem, da je izhodiščna plača le 85.375,20 SIT.³⁹ Za tako stanje je odgovoren tudi SNS, saj bi se po mnenju predsednika Jurančiča "moral že leta 1998 odzvati na gibanje novinarskih plač s pobudo partnerju, da je potrebno dvigniti raven izhodiščne plače, ki predstavlja minimum po KPPN" (E-novinar, št. 2, 17. 12. 2002).⁴⁰

Poglavje o plačilu za delo bo treba v KPPN temeljito prenoviti tudi zaradi novih določb ZDR.

Kot omenjam (glej stran 10), mora biti plača v pogodbi o zaposlitvi navedena v denarni obliki. Pri plači mora delodajalec po 126. členu ZDR upoštevati minimum, ki je določen z zakonom ali kolektivno pogodbo. Plača pa je po 2. odstavku istega člena sestavljena iz osnovne plače, dela plače za delovno uspešnost in dodatkov. Če se dogovori s kolektivno pogodbo ali pogodbo o zaposlitvi, je lahko del plače tudi plačilo za poslovno uspešnost. Po 40. členu KPPN je plača sestavljena iz vsega zgoraj omenjenega, razen plačila za poslovno uspešnost. Kot del plače iz naslova uspešnosti poslovanja določa 52. člen KPPN, po katerem se "Novinarjem /.../ izplača trinajsta plača, če delodajalec doseže predvidene poslovne rezultate oziroma kaže dobiček

³⁸ Za primer navajam odločbe o dopustih, ki so jih dobili novinarji neke medijske hiše za leto 2003. Za osnovo so dobili 18 dni in na to osnovo je vsak dobil določeno število dodatnih dni. Tako so dobili novinarji, ki imajo manj kot 5 let delovne dobe, 23 dni letnega dopusta: 18 dni osnove in 5 dni rekreativnega dopusta. Odločb novinarji niso podpisali, ker po njihovem mnenju niso bile v skladu z ZDR. Na sestanku z direktorjem je ta podal drugo razlago ZDR. ZDR naj bi po njegovi razlagi določal minimalno število dni letnega dopusta, kar pa ne pomeni osnove. Pomembno je, da dobijo novinarji vsaj 20 dni dopusta, medtem ko je osnova lahko teoretično le en dan. Vse ostalo pa so lahko (spet teoretično) dodatki, tako da ima novinar na koncu 20 dni letnega dopusta. Direktor je omenjeno teorijo dobil s pravnim mnenjem nekega odvetnika, novinarji pa so tudi zaprosili za pravno mnenje, ki je bilo popolnoma nasprotno. Do sedaj (maj 2003) njihovi dopusti še niso rešeni. Očitno je težava tudi v samem zakonu, ki dopušča dve tako različni razlagi. To pa ni edini tak primer, saj se je hišni sindikat obrnil na SNS in predsednik Iztok Jurančič je predlagal skupno tožbo.

³⁹ Tolikšna je bila januarja 2003 za I. tarifni razred in za povprečnih 174 delovnih ur, za 184 delovnih ur pa je znašala 90.281,80 SIT. Podatek na: <http://www.novinar.com/sindikato/> (5. 5. 2003).

⁴⁰ <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=34> (8. 3. 2003).

skladno z vnaprej dogovorjenimi merili" (KPPN, 52. člen).⁴¹ Člen še pravi, da mora biti trinajsta plača izplačana najkasneje do 24. decembra in da mora biti enaka osnovni plači z dodatkom na delovno dobo, če poslovni rezultat to dopušča. Plača je po KPPN odvisna tudi od dodatkov za delovne razmere, dodatkov za posebne delovne razmere (razporeditev delovnega časa), dobička delodajalca in drugih okoliščin, določenih v kolektivni pogodbi (dodatek na delovno dobo, stalnost ...). Če delavec ne dela, pa mu pripada nadomestilo plače.

Ena večjih težav je vključenost delovne uspešnosti v plačo. Ta je do sedaj predstavljala dokaj pomemben del plače. Težava pa je, ker gredo "delodajalske plačne politike in spremembe sistemov /.../ pri nas v smeri približevanja izhodiščnih, minimalnih plač z osnovnimi. Na ta račun pa delodajalci zmanjšujejo del plače, ki je namenjen delovni uspešnosti" (Prenova KPPN).⁴²

3. 3. 1 Osnovna plača

Po 42. členu KPPN je osnovna plača določena za polni delovni čas, povprečne delovne učinke in normalne delovne razmere. Osnovna plača ne sme biti manjša od izhodiščne plače. ZDR pa pravi, da se osnovna plača določi glede na zahtevnost dela, delovna uspešnost se določi po gospodarnosti, kvaliteti in obsegu opravljanja dela, dodatki pa se določijo za posebne pogoje dela - razporeditev delovnega časa (nadurno delo, nočno delo, nedeljsko delo, delo na praznike in dela proste dneve po zakonu). Posebne obremenitve pri delu, neugodni vplivi okolja in nevarnost pri delu se lahko določijo s kolektivno pogodbo. Osnova za izračun dodatkov je osnovna plača (ZDR, 127. člen).

43. člen KPPN določa rast izhodiščne plače z rastjo življenjskih stroškov. Ta člen v celoti ne velja več. Za eskalacijo se namreč uporabljajo določila Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo.

Prav tako bo treba dobro spremeniti 44. člen KPPN, ki navaja razmerja med tarifnimi razredi s količniki, namesto v znesku. Zakon sicer tega ne zahteva, vendar bi bilo to bolj smiselno, glede na to, da mora biti osnovna plača navedena v znesku. Nedvomno pa je treba spremeniti zadnji odstavek istega člena, ki pravi, da je izhodiščna plača za I. tarifni razred enaka izhodiščni plači za I. tarifni razred iz Splošne kolektivne

⁴¹ KPPN v Predpisi o novinarjih in medijih, 1995: 194.

⁴² Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).

pogodbe za gospodarstvo. To ne velja več, "ker je arbitražni svet določil višjo izhodiščno plačo oktobra leta 1994" (Prenova KPPN).⁴³

45. člen KPPN določa, da je osnovna plača lahko nižja od izhodiščne, če bi izplačilo plač ogrozilo poslovanje delodajalca. Merila, ki to določajo, so:

- "če je delodajalec ugotovil v preteklem poslovnem letu izgubo;
- če je akumulacija na delavca po bilanci uspeha za več kot 50 % manjša od povprečne akumulacije na delavca v dejavnosti v Republiki Sloveniji;
- če je imel delodajalec v treh zaporednih mesecih najmanj 10 zaporednih dni blokiran žiro račun;
- če znašajo tuji viri več kot 50 % vseh virov poslovnih sredstev" (KPPN, 45. člen).⁴⁴

Težave pri izvajanju oziroma spoštovanju tega člena so povezane predvsem s "poštenostjo" delodajalcev. Lahko namreč pride do zmanjševanja osnovnih plač pod izhodiščno plačo, kljub temu, da niso prav plače novinarjev tiste, ki bi ogrožale poslovanje delodajalca. Pojavili pa so se tudi primeri, ko je bila osnovna plača več kot 15 odstotkov pod izhodiščno (glej strani 25 in 26).

3. 3. 2 Dodatki za posebne delovne razmere (razporeditev delovnega časa)

Kot je omenjeno v 40. členu KPPN, je plača novinarja odvisna tudi od dodatkov za posebne delovne razmere, ki izvirajo iz razporeditve delovnega časa. Po 46. členu KPPN, dobijo novinarji dodatnih 50 odstotkov za nočno delo, delo prek polnega delovnega časa in za delo na državni praznik in nedeljo, 200 odstotkov več dobijo za delo v kraju in času izrednih razmer, ko dobi novinar naročilo za delo, 10 odstotkov pa dobijo novinarji za stalno pripravljenost na domu. S samo kolektivno pogodbo tu ni velikih težav, vendar delodajalci velikokrat teh določil ne upoštevajo.

O dodatkih na posebne delovne razmere ZDR v 2. odstavku 128. člena pravi, da višino dodatkov določijo kolektivne pogodbe.

3. 3. 3 Druga določila o plačah in drugi prejemki

Eden izmed drugih prejemkov je regres. KPPN v 56. členu določa regres najmanj v višini povprečne v gospodarstvu izplačane plače za maj tekočega leta. To ne velja

⁴³ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

več. Uredba o višini povračil stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov, ki se pri ugotavljanju davčne osnove upoštevajo kot odhodek (UL RS 50/01) v 2. členu namreč določa, da regres, na katerega se priznava nižje dajatvene stopnje, znaša do 70 odstotkov povprečne bruto plače zaposlenih v Sloveniji, izplačane v predpreteklem mesecu. ZDR pa v 131. členu določa, da je delodajalec dolžan delavcu izplačati dopust najmanj v višini minimalne plače.

Posebna kategorija novinarjev so tudi novinarji dopisniki v tujini. Po 61. členu KPPN se njihova izhodiščna plača, nadomestila in dodatki ter dodatki za zakonca uredijo v pogodbi o zaposlitvi. ZDR v 211. in 212. členu podrobneje določa položaj delavcev, ki so napoteni na delo v tujino. Delavec lahko tako odkloni delo v tujini oziroma napotitev tja z razlogi:

- "nosečnost,
- varstvo otroka, ki še ni dopolnil sedem let starosti,
- vzgoja in varstvo otroka, ki še ni dopolnil 15 let starosti, če delavec živi sam z otrokom in skrbi za njegovo vzgojo in varstvo,
- invalidnost,
- zdravstveni razlogi,
- drugi razlogi, določeni s pogodbo o zaposlitvi oziroma s kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca" (ZDR, 211.(2) člen).⁴⁵

KPPN ne določa nobenih razlogov, zaradi katerih bi novinar lahko odklonil dodeljeno dopisništvo, zato bi bilo morda smiselno razmisliti o tem.

Plača delavca v tujini pa se po ZDR prav tako določi v pogodbi o zaposlitvi. Pomembno pa je, da se delodajalec in delavec dogovorita za valuto, v kateri bo plača izplačana (ZDR, 212.(1) člen).

3. 3. 4 Plačila svobodnim novinarjem

Plačila za svobodne novinarje so določena v 79. členu KPPN: "Plačilo za delo svobodnih novinarjev se določi s posebno pogodbo, in sicer v bruto znesku, pri čemer pogoji ne morejo biti slabši kot za redno zaposlene. Svobodnim novinarjem se za

⁴⁴ KPPN v Predpisi o novinarjih in medijih, 1995: 191.

⁴⁵ http://www.dz-rs.si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003)

naročene prispevke povrnejo tudi materialni stroški" (KPPN, 79. člen).⁴⁶ To določilo se krši s strani delodajalcev dnevno, svobodni novinarji ali honorarci pa so tako ali tako posebno poglavje z največ kršitvami (glej od strani 28 do 32).

3. 4 Kolektivna pogodba in delodajalci

Delodajalci imajo po navadi tendenco, da se kolektivnih pogodb ne držijo ali pa lovijo njihova določila le toliko, da so še v skladu z njimi. Trenutno veljavna KPPN pa je poleg vsega še zelo stara in v tem času nikoli prenovljena. Nekateri delodajalci so si tako začeli razlagati, da ne velja več.

Tak primer so imeli na Gospodarskem vestniku (GV). Iztok Jurančič v E-novinarju piše, da je aprila leta 2002 sindikat novinarjev GV ugotovil, da je bilo v letu 2001 in do aprila 2002 kršeno določilo o izhodiščni plači v KPPN. O tem so seznanili pristojne, od katerih pa je bil le direktor GV Revij pripravljen sanirati prenizko stanje plač v letu 2002. Ob tem se je pripravljala tudi prenova internih pravilnikov sistema opravi in plač. Direktor GV Revij je pismeno obljubil, da se bo zaostajanje osnovnih plač za izhodiščno poravnalo tako, da bo junijska plača enaka z izhodiščno in se še povečala za 10 odstotkov. "Obljubo je držal, hkrati pa so spremembe pravilnika sistema plač in nagrajevanja zaradi povečanja fiksne dela plač ustrezno skrčile variabilni del plač. Sindikat se s tem kajpak ni strinjal, saj kršitev kolektivne pogodbe zaradi prenizkih plač od januarja in maja (2002, op. Š. O.) tako ni bila poravnana. Ko je še enkrat predlagal poravnavo, je dobil direktorjev odgovor, da po informacijah iz GZS (Gospodarska zbornica Slovenije, op. Š. O.) nacionalna novinarska kolektivna pogodba itak ne velja" (E-novinar, št. 2, 17. 12. 2002).⁴⁷

Podoben primer, torej ne veljavnost KPPN za novinarje, se je zgodil na RTV Slovenija. Generalni direktor se je avgusta 2002 odločil, da novinarskih plač ne bodo valorizirali po kolektivni pogodbi za gospodarstvo za 4,2 odstotka, ampak le za 2,6 odstotka. Dejal je, da za javni zavod velja kolektivna pogodba za negospodarstvo. Sindikat je zagrozil s tožbo, tako da je bila odločitev preklicana. Do oktobra so bile vse obveznosti s strani RTV do novinarjev poravnane (E-novinar, št. 2, 17. 12. 2002).

⁴⁶ KPPN v Predpisi o novinarjih in medijih, 1995: 201.

Še en podoben primer poznajo na Dnevniku. Pri tem je treba pripomniti, da imajo novinarji Dnevnika novinarski sindikat, ki ni član Sindikata novinarjev Slovenije. Za njih torej nacionalna KPPN ne velja, pač pa imajo svojo hišno kolektivno pogodbo. Trenutno veljavna hišna Novinarska kolektivna pogodba (NKP) je v nekaterih pogledih boljša od nacionalne KPPN, uprava Dnevnika pa jo je enostransko odpovedala. Predlagala je novo hišno KP in določila začetek njene uporabe (1. 1. 2003). Novinarji se s predlogom niso strinjali in so ponudili svoj predlog KP, ki pa ni sprejemljiv za upravo. Pogajanja še trajajo. Po mnenju predsednika SNS Jurančiča je "Pavlin (predsednik uprave Dnevnika, op. Š. O.) /.../ tipični predstavnik delodajalcev, ki preizkušajo prehitevanje po desni še pred sprejetjem Zakona o kolektivnih pogodbah in še preden se bosta partnerja sploh začela pogajati o morebitnih spremembah nacionalne kolektivne pogodbe. /.../ Računica pa je preprosta: skozi postopek sprememb hišne kolektivne pogodbe disciplinirati in stisniti sindikat še preden bi si v jutrišnji pogodbi drznil zahtevati več od uzakonjenega minimuma" (E-novinar, št. 2, 17. 12. 2002).⁴⁸

V nadaljevanju navajam le nekaj najbolj spornih določil v kolektivni pogodbi, katere predlog je predlagala uprava in kaj so za ista področja predlagali novinarji ter kako je bilo oziroma je urejeno isto področje v (še vedno) veljavni NKP.⁴⁹

8. člen trenutno veljavne NKP določa, da "Potrebo po novih zaposlitvah novinarjev ali nadomestitvah novinarjev, ki so prenehali z delom, določi direktor na predlog odgovornega urednika in ob soglasju SND (Sindikat novinarjev Dnevnika, op. Š. O.)" (NKP).⁵⁰ Predlog KP delodajalcev v 10. členu popolnoma izključi stroko, torej odgovornega urednika in SND, saj določa, da "Sklep o potrebi po sklenitvi delovnega razmerja za novinarje sprejme uprava" (Predlog uprave). Popolnoma druga slika je v predlogu KP s strani sindikata na Dnevniku. Ti seveda spet vračajo predloge in mnenja urednika pri zaposlovanju novinarjev.

V 19. členu predloga kolektivne pogodbe s strani uprave je navedeno, da polni delovni čas traja 40 ur na teden, pri čemer je fond ur enakomerno razdeljen na 6 delovnih dni. Pri izračunu dopusta pa se tudi upošteva 6 dnevni delovni teden. To se

⁴⁷ <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=34> (8. 3. 2003).

⁴⁸ <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=34> (8. 3. 2003).

⁴⁹ Oba predloga kolektivne pogodbe sem dobila od novinarke na Dnevniku.

razlikuje od sedaj veljavne NKP, ki določa sicer isto število ur tedensko, vendar so te ure porazdeljene na 5 delovnih dni (NKP, 19. člen). Tak je tudi predlog novinarjev, ki v 21. členu določa prav tako 40 ur tedensko, vendar je delovni teden dolg 5 dni. ZDR o dolžini delovnega tedna ne govori, ampak navaja le najmanjše, 36, in največje, 40, število delovnih ur na teden (ZDR, 142. člen).

Ker je Dnevnik dnevni časopis, ki mora iziti seveda tudi v ponedeljek, se šesti delovni dan verjetno predvideva nedelja, ki bi tako lahko bila delovni dan. Tu je potem takoj jasno, zakaj je uprava v svojem predlogu v 55. členu znižala dodatek za delo v nedeljo. Medtem ko ga še veljavna NKP določa v višini 100 odstotkov (46. člen), ga je uprava v svojem predlogu znižala na 60 odstotkov. Sindikat predlaga nazaj 100 odstotni dodatek (55. člen).

Rešitev položaja novinarjev na Dnevniku še ni znana, bi pa morda bilo lažje, če bi bili novinarji v SNS. Seveda pa bi potem tudi za njih veljala KPPN, ki pa je še vedno v veliko določenih slabša - tudi od predloga uprave.

4. TRENUTNI POLOŽAJ NOVINARJEV V SLOVENIJI

Leto 2003 je za novinarje v Sloveniji zelo pomembno, saj se pripravlja nova KPPN. Kot pišem v nadaljevanju, je položaj novinarjev v Sloveniji slab. Predvsem pogoste so kršitve na področju plačil. Dejstvo pa je, da za tak zaostanek pri pisanju nove KPPN niso krivi delodajalci.

Ključni problem se skriva v zgrešeni definiciji novinarja v Zmed. Kot omenjam v 2. poglavju (glej stran 3), so pri definiciji v Zmed izpustili precejšen delež novinarjev. Točnega števila nimam in ga tudi nikjer ni mogoče dobiti. Vsaka medijska hiša ima namreč neko določeno število redno zaposlenih. Poleg tega jih nekaj dela na posebnih pogodbah, nekaj jih dela z avtorskimi honorarji, tu je še množica študentov na praksi, ki velikokrat ostanejo večni študenti. Tovrstna novinarska delovna sila je veliko cenejša za delodajalca, zato v Sloveniji vedno več novinarjev dela po posebnih

⁵⁰ NKP mi je posredovala novinarka na Dnevniku.

pogodbah, vedno več je svobodnih novinarjev. Za tako stanje so po mnenju predsednice sekcije samostojnih in svobodnih novinarjev, Lidije Jež, krive uredniške politike, ki so predvsem kapitalsko usmerjene. Delodajalec zaradi nižjih stroškov raje sodeluje s honorarci ali celo kar s študenti, ker je njihovo delo cenejše, pri čemer je kakovost vedno manj pomembna.⁵¹ Podobno ugotavlja Grega Repovž v članku Leto 2003 - leto medijskega preloma v Medijski preži. V zadnjih dveh letih se je v slovenskih medijskih hišah začel uveljavljati slab koncept povečevanja dobička. Prvi korak je bilo objavljjanje vedno več hibridnih sporočil (Gre za plačane oglase, ki se kažejo kot novinarski prispevki, dejansko bi tu lahko govorili o prikitem oglaševanju, ki je prepovedano tudi v Zmed v 47. členu, op. Š. O.). Drugi korak pa je bilo postopno povečanje pritiska na novinarje, ki jih uprave medijskih hiš vidijo predvsem kot velike stroške (Medijska preža, št. 15). "V slovenske medije je tako že prodrla -zaradi negativnih posledic na zahodu že opuščena - ideja zniževanja kakovosti novinarskih prispevkov. /.../ Kar se dogaja v slovenskih medijih danes, pa ni nekaj, česar ne bi že videli na nekaterih evropskih trgih: uvajanje "infotejmenta",⁵² zniževanje kvalitete, ukinjanje dragih kolumnistov in nadomeščanje s povprečnimi izdelki - vse to so v marsikateri evropski državi in mediju že doživeli. In res je: prvo leto oz. dve se je dobiček tako preoblikovanih medijev izredno povečal. Stroške novinarskega dela je mogoče zelo znižati, pa tudi hibridni članki nekaj časa lahko prinašajo velik dobiček. Toda o tem, kaj sledi dvema ali trem uspešnim letom, nihče ne govori" (Medijska preža, št. 15).⁵³ Repovž v nadaljevanju piše, da tovrstni politiki uprave sledi odhajanje najboljših novinarjev iz medijskih hiš, tisti, ki pa ostanejo, začnejo delati slabše. Uprava tega po navadi ne opazi, ker je število prispevkov enako, medtem ko to takoj opazijo bralci, ki po novem nimajo v časopisu več kaj prebrati in naklade tako začnejo padati (Medijska preža, št. 15). Uprave iščejo krivce predvsem v novinarskih vrstah: "Za vse so krivi novinarski deli: uprave so uspešne, dobički so se povečali, tudi oglasni oddelki so uspešni - le novinarji so slabi in nedelavni, prepričujejo lastnike" (Medijska preža, št. 15).⁵⁴

⁵¹ Pogovor z Lidijo Jež, predsednico sekcije samostojnih in svobodnih novinarjev, dne, 8. 5. 2003.

⁵² Beseda je sestavljena iz besed information (informacija) in entertainment (zabava). Pri infotainmentu gre torej za združitev podajanja novic in hkrati zabave. Tipičen primer sta Popin in Magnet, dela oddaj 24 ur na PopTV in Dnevnika na TVS. Čeprav tudi sami informativni oddaji na obeh televizijah nista daleč od infotainmenta.

⁵³ Medijska preža, št. 15, december 2002 na: <http://www.mirovni-institut.si/> (15. 4. 2003).

⁵⁴ Medijska preža, št. 15, december 2002 na: <http://www.mirovni-institut.si/> (15. 4. 2003).

Tako stanje, ki vlada v slovenskem novinarstvu, pa nič ne izboljšuje dejstvo, da sami novinarji dopuščajo to stanje. Krovna, nacionalna KPPN je stara več kot deset let. Sindikat se odziva zelo počasi. Zdi se, da so novinarji pri opravljanju svojega dela pisali in se z obveščanjem borili pretežno za pravice vseh ostalih delavcev, le nase so pozabili.

4. 1 Plačilo za delo

Kot omenjam na straneh 6 in 16, je pri dogovarjanju za plače SNS malce zaspal. Višina izhodiščne plače je bila z delodajalci in SNS nazadnje usklajena oktobra leta 1994. Od takrat se je realni in relativni položaj novinarske izhodiščne plače poslabševal. Tako je do marca 2002 kupna moč izhodiščne plače v primerjavi s cenami življenjskih potrebščin upadla za 10 odstotkov. Decembra 1994 je minimalna plača novinarja še predstavljala 45 odstotkov povprečne bruto plače na zaposlenega, marca lani pa le še dobrih 35 odstotkov. Po analizi, ki jo je naročil SNS pri Agenciji za plačilni promet, so skupni stroški dela⁵⁵ v medijskih hišah padali od leta 1996. Takrat so znašali namreč 37,2 odstotka prihodka hiš, v letu 2001 pa le še 33,4 odstotka. Skupna rast prihodkov je v tem času znašala 61,6 odstotka, odhodkov 43,6 odstotka, stroškov dela 45 odstotkov, bruto dohodek pa se je potrojil. Medijske hiše so imele tako v letu 1996 2,2 odstotka prihodka neto izgub, nato pa jim je uspelo dvigniti neto dobiček z 1,6 odstotka prihodka, ki so ga imele leta 1998, na 6,8 odstotka v letu 2001 (E-novinar, št. 2, 17. 12. 2002). Zanimivo je torej dejstvo, da je bilo za plače novinarjev namenjeno manj denarja, kljub temu, da so imele hiše veliko večji dobiček kot prej.

4. 1. 1 Primeri kršitev

SNS je pripravil tudi posebno anketo, s katero so želeli preveriti resnično stanje v medijskih hišah. Ugotovitve niso optimistične. Večji kršitelji KPPN, ki imajo veliko zaposlenih so Slovenska tiskovna agencija, Delo Revije Ljubljana in Novi tednik-Radio Celje. Med kršitelje, ki imajo manjše redakcije, pa so se uvrstili Naš čas, Radio Triglav, Radio Tednik in Gorenjski glas (ti malo odstopajo od KPPN) in Štajerski val, Radio glas Ljubljana, PIL-Mladinska knjiga in radio Ormož (ti imajo osnovno plačo kar krepko pod izhodiščno). Enako osnovno plačo, kot je izhodiščna imajo na RTV

Slovenija in Svobodni misli. Le malo čez izhodiščno pa je osnovna plača na Večeru, Delu, Financah, Dolenjskem listu, Podjetju za informiranje (Murska Sobota), Kmečkem glasu in Primorskih novicah (SNS je znova preveril novinarske plače).⁵⁶ V nadaljevanju navajam nekaj najhujših primerov kršitev, ki jih je na svojih spletnih straneh predstavil SNS.

Stanje je SNS zadnjič preveril januarja 2003, ko je primerjal izhodiščno plačo za I. tarifni razred z osnovno plačo v posamezni medijski hiši. Izhodiščna plača je bila januarja za 174 delovnih ur 85.375,20 tolarjev, za 184 ur pa 90.281,80 tolarjev (SNS je znova ...).⁵⁷ Kot omenjam v enem izmed prejšnjih poglavij, je po 45. členu KPPN osnovna plača lahko od izhodiščne manjša za največ 15 odstotkov, in to le takrat, ko bi izplačilo plač ogrozilo poslovanje delodajalca. Januarja 2003 je bilo 184 delovnih ur, kar pomeni izhodiščno plačo 90.281,80 SIT. Delodajalci bi lahko zaradi ogrožitve poslovanja lahko spustili osnovno plačo za največ 15 odstotkov, torej na 76.739,53 SIT. Če bi bilo delovnih ur 174, bi bila osnovna plača lahko najmanj 72.568,92 SIT.

Najhujši primer kršitve predstavlja uredništvo, kjer je bila osnovna plača za januar 60.850 SIT. Od izhodiščne je bila torej nižja za 29.431,80 SIT, bila pa je nižja tudi od najnižje možne osnovne plače, ki je nižja od izhodiščne za 15 odstotkov, in sicer za 15.889,53 SIT. Plače jim tu obračunavajo po Splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo, kjer znaša osnovna plača za I. tarifni razred 68.964 SIT. To jim znižajo še za 15 odstotkov, ker naj bi bili v slabem finančnem položaju. Februarske plače so imeli višje za osem tisoč tolarjev, kar pa je še vedno huda kršitev, ker še vedno ne dosega niti zmanjšane osnovne plače za 15 odstotkov.

Prejšnji primer uredništva, kjer se plače obračunavajo po Splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo, pa ni edini. V nekem drugem uredništvu je osnovna plača za januar 2003, izračunana za 174 delovnih ur, znašala 68.964 SIT, kar je natanko toliko kot znaša Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo. Od novinarske izhodiščne plače se razlikuje za 16.411,2 SIT, nižja pa je tudi od dovoljenega odstopa za 15 odstotkov

⁵⁵ Stroške dela predstavljajo plače. Če torej pogledamo rezultate, ugotovimo, da so delodajalci leta 2001 dali bistveno manj za plače delavcev, kot so dali leta 1996.

⁵⁶ Anketo so posodobljali kar nekaj časa. Podatki, ki jih obravnavam v nalogi so dobljeni na strani: <http://www.novinar.com/sindikato/clanek.asp?id=28> (12. 5. 2003).

⁵⁷ <http://www.novinar.com/sindikato/clanek.asp?id=28> (12. 5. 2003).

in sicer za 3.604,92 SIT. V uredništvu imajo šibak sindikat, tako da je težko pričakovati kakšne velike spremembe.

V tretjem uredništvu je bila januarska osnovna plača 71.035 SIT. To je spet nižja plača tako od izhodiščne plače (za 19.246,8 SIT) in nižja od dovoljenih 15 odstotkov (za 5.704,53 SIT). V tej medijski hiši imajo Pergamov sindikat, lastnega hišnega pa ne.

Znan je še en primer uredništva, kjer je osnovna plača nižja tako od izhodiščne plače kot tudi od še dovoljenih 15 odstotkov manj od izhodiščne plače. V tem uredništvu je bila plača za januar 2003 75.490,58 SIT. To je za 14.791,22 SIT manj od izhodiščne plače in za 1.248,95 SIT manj od dovoljenih 15 odstotkov manj od izhodiščne plače. Plača je zmanjšana zaradi slabih rezultatov. Imajo sicer stimulativen del, za katerega pa novinarji pravijo, da je le pesek v oči.

V še sedmih primerih, ki jih je SNS vključil v anketo, je osnovna plača nižja od izhodiščne. SNS ugotavlja, da so "v večjih medijskih hišah /.../ praviloma osnovne plače nad dogovorjenim nacionalnim minimumom. Od šestih podjetij, ki jih lahko uvrstimo med srednja velika uredništva, v treh močneje zaostajajo za minimalnimi izhodiščnimi plačami. Še nekoliko slabše kaže v hišah, ki imajo številčno šibkejši novinarski del. Opazno je tudi, da so novinarji v regionalnih središčih praviloma bolje plačani, kot v manjših mestih" (SNS je znova ...).⁵⁸ Značilno za hiše, kjer so sindikati šibkejši pa je tudi, kot ugotavlja SNS, da se raje opirajo na Splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo ali pa na Pergamovo pogodbo za časopisnoinformativno dejavnost.

Od dvajsetih obravnavanih primerov, jih je torej le devet takih, ki imajo osnovno plačo vsaj enako ali višjo od izhodiščne. Poleg tega pa je že izhodiščna zelo nizka. SNS podaja razlago, zakaj so osnovne plače tako blizu izhodiščni ali celo pod njo. V Sloveniji je trenutno več kot 60 medijskih hiš, kjer gre velikokrat za nelojalno konkurenco. "Zaposleni z vsem varstvom in zaščitami stanejo veliko več kot freelancerji, upokojenci in študenti, ki jih zaposlujejo 'novi medijski podjetniki' tako na

⁵⁸ <http://www.novinar.com/sindikat/clanek.asp?id=28> (12. 5. 2003).

radijskem kot tudi na drugih področjih in jih plačujejo, kot rečemo, kar v 'kešu'. /.../ Seveda je res, da so redno zaposleni novinarji med vsemi sodelavci najbolj zanesljivi in najboljši, prav gotovo tudi največ naredijo, vendar so, kot povedano, tudi najdražji. /.../ Že samo 332 tisočakov 'težak' novinar ali urednik delodajalca stane domala tri četrt milijona tolarjev na mesec, ne da bi pri tem upoštevali kakršno koli tehniko, amortizacijo, najemnine ali kaj podobnega" (SNS je znova ...).⁵⁹ Pristop, ki bi opravičeval tovrstno ravnanje delodajalcev, vsekakor ni dober. Je pa razlaga, zakaj delodajalci plač sami od sebe prav gotovo ne bodo zviševali. Dober primer, ki potrjuje razlago SNS-ja, je zgodba novinarko Polone Bahun, ki so jo konec marca 2002 obvestili, da je na Radiu Gorenc ne bodo več potrebovali, ker bodo uvedli 24-ur novice (PopTV). Bahunova razlaga, da so "V obrazložitvi odločbe /.../ zapisali, da so razlogi za takšen korak predvsem ekonomski. Po njihovem mnenju so 24-ur novice cenejše in kvalitetnejše" (Medijska preža, št. 14/julij, 2002: 38).

Pri vsem tem je zanimivo, da novinarske plače v letih 2000/2001 niso narasle, kljub temu, da so dobički podjetij zelo narasli. Težava je tudi v tem, ker se sindikat na to ni odzval in tako je osnovna bruto plača brez dodatkov nazadovala v primerjavi s povprečno bruto plačo v Sloveniji. Relativno je plača nazadovala tudi glede na sodniške, zdravniške idr. plače.⁶⁰

Pri obravnavanju kršitev pri plačilu za delo pa je zanimiv tudi primer uredništva, kjer zaposlujejo najprej le za poskusno delo. Po treh mesecih poskusnega dela, za katerega novinarju ne plačajo nič, novinar navadno ne dobi zaposlitve. Tako imajo na delu naivne novinarje, ki upajo, da bodo po treh mesecih dobili zaposlitev, ob tem da te tri mesece delajo zastonj.

4. 1. 2 Ostali kritični primeri

Zanimiv je tudi pregled količine dela in dobljenega plačila za opravljeno delo. O tem so novinarji razpravljali tudi na Novinarskih dnevih v Izoli med 10. in 12. oktobrom 2002. Novinarji so bili mnenja, da je dela čedalje več za čedalje manj denarja. Tu se pojavlja predvsem problem neplačevanja nadur in sobotnega, nedeljskega dela ter

⁵⁹ <http://www.novinar.com/sindikato/clanek.asp?id=28> (12. 5. 2003).

⁶⁰ Podatke je podal predsednik SNS Iztok Jurančič na 11. novinarskem večeru v Celjskem domu, 27. 2. 2003.

dela na praznike. Večinoma se prispevki še zmeraj merijo v točkah, ki se jih mora v enem mesecu nabrati dovolj za doseg norme, ki jo postavi vsaka hiša zase. Tu se bo tudi spremenilo, saj točk po novi KPPN ne bo več in se bo vse določalo v znesku.

Novinarka iz ene medijske hiše je dejala, da so v tisti hiši najprej znižali vrednost točk, sedaj pa lahko novinar dobi največ 20 odstotkov več plačanih nadur. Isto število odstotkov se pojavlja še v eni medijski hiši, kjer pa poleg tega ne dobijo niti prostih dni. Prosti dnevi so očitno velik problem za kar nekaj medijskih hiš, kljub temu da v 18. členu KPPN piše, da mora delodajalec odobriti novinarju proste dni, v kolikor se zahteva delo tudi v soboto in nedeljo.

Kot primer navajam radijsko uredništvo, kjer so bili novinarji za sobotno in nedeljsko dežurstvo plačani kot honorarci in niso dobili povrnjenih potnih stroškov, kot tudi niso dobili nadomestila za malico. V mesecu aprilu 2003 so se z direktorjem dogovorili za nekatere spremembe, ki pa še vedno niso v skladu s KPPN. Sedaj se jim sobota šteje za normalni delovni dan s potnimi stroški in malico. Za nedeljo pa dobijo dodatnih 50 odstotkov. Prostih dni jim direktor ni odobril.

4.2 Samostojni in svobodni novinarji

Zmed je samostojnim in svobodnim novinarjem naredil veliko škode. Najpomembneje je, da jih je preprosto izpustil. Kot omenjam že v 2. poglavju (glej stran 3) so samostojni novinarji po Zmed le tisti, ki so vpisani v razvid pri Ministrstvu za kulturo. Trenutno jih je, kot omenjam (glej stran 3), po podatkih ministrstva v razvid vpisanih 116. To pa ni niti približno resnično število samostojnih oziroma svobodnih novinarjev. Predsednica sekcije samostojnih in svobodnih novinarjev Lidija Jež pravi, da to ni niti tretjina. Veliko več je torej svobodnih novinarjev, torej tistih, ki niso vpisani v razvid. Veliko je takih, ki so na posebnih pogodbah, delajo preko avtorskih honorarjev, potem pa so tudi tisti pravi "freelancerji", ki nimajo nobenih pogodb (prostovoljno brez pogodb), brez pogodb pa so tudi študenti na praksi, veliko pa je tudi takih novinarjev, ki so brez pogodb, ker so v to prisiljeni.⁶¹

Tudi v svetu in Evropi je vedno več novinarjev zaposlenih po posebnih pogodbah oziroma so t. i. freelancerji. O tem priča raziskava o socialnem in ekonomskem

⁶¹ Pogovor z Lidijo Jež, 8. 5. 2003.

položaju samostojnih novinarjev Mednarodne novinarske zveze (International Federation of Journalists - IFJ) decembra 1999.⁶² Po tej raziskavi veliko novih delovnih mest v novinarstvu temelji na zaposlitvah s krajšim delovnim časom, pogodbah za določen čas in na delu samostojnih novinarjev. Vedno več je samostojnih novinarjev v primerjavi s celotnim številom novinarjev v posameznih državah. V 29 evropskih državah, ki so sodelovale v raziskavi, je število vseh novinarjev 470.461, samostojnih novinarjev pa 106.275. Samo Rusija, Slovaška in Jugoslavija so v raziskavi odgovorile, da število samostojnih novinarjev pri njih ne narašča, medtem ko pa Bolgarija, Francija, Latvija, Madžarska in Turčija niso dale odgovora. Vse ostale države (tudi Slovenija) so odgovorile, da število samostojnih novinarjev narašča. Kljub tem odgovorom pa je težko ugotoviti naravo in stopnjo rasti števila samostojnih novinarjev. Nekatere organizacije namreč nimajo kriterijev s katerimi bi določile status samostojnih novinarjev v sindikatih. Nekatere pa so v raziskavi celo odgovorile, da uradno ne priznavajo samostojnih novinarjev in jih za to sindikati tudi ne zastopajo (IFJ Survey).⁶³

4. 2. 1 Finančne obremenitve samostojnih novinarjev

Kot omenjam (glej stran 28), je v razvid samostojnih novinarjev vpisana le slaba tretjina samostojnih in svobodnih novinarjev. Razlog za tako majhno število vpisanih v razvid so verjetno previsoki obvezni mesečni prispevki za socialno varnost. Med te prispevke sodijo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevki za obvezno zdravstveno zavarovanje, prispevki za starševsko varstvo in prispevki za zaposlovanje (Samostojni novinarji).⁶⁴ V prvem letu statusa samostojnega novinarja, ta novinar "do izdaje prve odločbe o odmeri dohodnine oz. do izdaje odločbe o odmeri davka od dohodka iz dejavnosti obračunava in plačuje prispevke od osnove, ki ne sme biti nižja od zneska minimalne plače zaposlenih v RS" (Samostojni novinarji).⁶⁵ Trenutno (maj 2003) znaša bruto zavarovalna osnova oziroma stroški za socialno varnost 39.591 SIT na minimalno plačo 103.643 SIT. To je minimalna stopnja, v katero ni všteto nikakršno dodatno zdravstveno zavarovanje, ki si ga mora samostojni novinar tako ali tako sam urediti. Z njim se lahko novinar izogne

⁶² Letos (2003) opravljajo podobno raziskavo, vendar rezultati še niso obdelani.

⁶³ World Survey on the Social and Economic Status of Freelance Journalists.

⁶⁴ http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_varnost.php (11. 5. 2003).

⁶⁵ http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_varnost.php (11. 5. 2003).

doplačilom za posamezne zdravstvene storitve (Samostojni novinarji).⁶⁶ Minimalni stopnji sledi 1. stopnja z zavarovalno osnovo 149.739 SIT, pri kateri pa morajo samostojni novinarji plačati 57.200 SIT prispevkov za socialno varnost.⁶⁷ Kasneje so novinarji lahko razvrščeni tudi v višje zavarovalne osnove, ki "so odvisne od dobička, doseženega z opravljanjem novinarstva, ki bo ugotovljen z odločbami o odmeri dohodnine oz. odločbami o odmeri davka od dohodkov iz dejavnosti (odvisno od načina plačevanja davka od dohodkov, ki si ga bo novinar izbral). Novinar se lahko na lastno pobudo zavaruje tudi od zavarovalne osnove, ki je višja od tiste, ki mu je določena z zakonom" (Samostojni novinarji).⁶⁸

Pridobitev statusa samostojnega novinarja pa poleg plačevanja prispevkov, ki morajo biti poravnani do 15. dneva v mesecu za pretekli mesec, prinaša tudi veliko birokracije. Najpozneje do 15. dneva v mesecu mora namreč novinar davčnemu organu predložiti obračun prispevkov za socialno varnost. Če prispevkov ne plača in jih tudi ne obračuna, mu jih za pretekli mesec z odločbo odmeri davčni organ, ki lahko uvede tudi prisilno izterjavo. Obračun prispevkov za socialno varnost samostojnih novinarjev se izračuna v višini 38,2 % od zavarovalne osnove, prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje samostojnih novinarjev pa po 11. členu Zakona o prispevkih za socialno varnost znaša 13,45 % od zavarovalne osnove (Samostojni novinarji).⁶⁹

V povprečju plačujejo novinarji čez 50 tisoč SIT prispevkov.⁷⁰ Če svobodni novinar v nekem mesecu zasluži le 100.000 SIT, bo dal torej polovico plače le za socialne prispevke.

Dobra stran zavarovanja naj bi bila predvsem pravica do nadomestila plače v primeručasne nezmožnosti za delo zaradi bolezni ali poškodbe, ki sta povezani z delom ali pa tudi ne. V breme delodajalca imajo zavarovanci pravico do nadomestila plače od prvega delovnega dne zadržanosti od dela, v breme Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije pa od 31. delovnega dne dalje. Samostojni novinarji lahko tako (glede na to, da niso nikjer zaposleni) uveljavljajo pravico do nadomestila plače le na

⁶⁶ http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_varnost.php (11. 5. 2003).

⁶⁷ Podatke sem dobila na Območni obrtni zbornici Celje in veljajo za maj 2003.

⁶⁸ http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_varnost.php (11. 5. 2003).

⁶⁹ http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_varnost.php (11. 5. 2003).

⁷⁰ Podatek je po elektronski pošti posredovala Sabina Obranovič iz Ministrstva za kulturo (19. 3. 2003).

ZZZS in to šele od 31. dneva odstotnosti od dela. Do takrat pa je breme na samostojnem novinarju samem (Samostojni novinarji).⁷¹

Birokracija pa se pri obvezni pridobitvi zdravstvenega zavarovanja za samostojne novinarje ne konča. Samostojni novinar mora v osmih dneh po tem, ko si pridobi status, vložiti prijavo za vpis v davčni register. "Samostojni novinar je /namreč/ kot fizična oseba, ki opravlja novinarsko dejavnost, zavezanec za davek od dohodkov iz dejavnosti" (Samostojni novinarji).⁷² Po 37. členu Zdoh se mora zato vpisati v ustrezeni register ali drugo predpisano evidenco. Ob vpisu mora dati izjavo, "po kateri se mu v tekočem letu kot zavezancu iz 53. člena zakona o dohodnini⁷³ dobiček ugotavlja z upoštevanjem 40-odstotnih normiranih stroškov" (Samostojni novinarji).⁷⁴

Čeprav je pri vseh teh dajatvah težko verjeti, da bi samostojnemu novinarju uspel kakšen velik posel, je kljub temu treba poudariti, da na morebitne velike zasluške preži Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV). Ta namreč v 13. členu določa, da je davčni zavezanec vsaka oseba, ki kjerkoli neodvisno opravlja katerokoli dejavnost. V 2. odstavku istega člena pravi še, da je dejavnost vsaka proizvodna, predelovalna, trgovska in storitvena dejavnost, pa tudi rudarska, kmetijska in poklicna dejavnost. Novinarji so tako nedvomno davčni zavezanci. Samostojni novinar mora tako paziti, da v zadnjih 12 mesecih ne preseže 5 milijonov tolarjev obdavčljivega prometa, da ne postane še zavezanec za DDV. Če pa se to že zgodi, potem mora do 20. dneva v mesecu po presegu 5 milijonov, vložiti prijavo za registracijo za DDV na davčnem organu (Samostojni novinarji).⁷⁵

4. 2. 2 Pritiski delodajalcev

V zadnjem času so slovenski delodajalci začeli množično pritiskati na svobodne novinarje, da naj si uredijo status samostojnega novinarja na Ministrstvu za kulturo. Špela Stare, sekretarka Društva novinarjev Slovenije, pravi, da se status samostojnega

⁷¹ http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_varnost.php (11. 5. 2003).

⁷² http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_dobicek.php (11. 5. 2003).

⁷³ 53. člen Zdoh: "/.../ samostojni novinarji, /.../ lahko zahtevajo, da se jim dobiček ugotovi tako, da se od ustvarjenih prihodkov odštejejo odhodki v višini 40 % ustvarjenih prihodkov, pod pogojem, da ne zaposlujejo delavcev."

(http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003)).

⁷⁴ http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_status.php (11. 5. 2003).

⁷⁵ http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_dobicek.php (11. 5. 2003).

novinarja vsekakor splača, saj omogoča vsaj neko minimalno socialno varnost. Za delodajalca pa so samostojni novinarji veliko cenejši, saj morajo zanje državi plačati le 25 odstotkov davka na njihove prihodke. To pa naj bi bil tudi razlog, zakaj si delodajalci želijo, da si novinarji uredijo status samostojnega novinarja.⁷⁶ Težava pa je še vedno obvezno plačevanje prispevkov. Glede tega imajo samostojni novinarji na RTV Slovenija prednost, saj jim mesečne prispevke (seveda, če si uredijo status samostojnega novinarja) plačuje medijska hiša. Poleg tega jim ne plačujejo po urni postavki, kar je velikokrat navada (kot pri študentskih servisih), ampak upoštevajo tudi samostojnim novinarjem pripadajoče 40 odstotne normirane stroške.⁷⁷ Ali je to še vedno samostojno novinarstvo je tu vprašanje, je pa dobra finančna rešitev za samostojne novinarje.

4. 2. 3 Sekcija samostojnih in svobodnih novinarjev

Samostojni in svobodni novinarji so se prav zaradi zgoraj omenjenih težav 20. 1. 2003 organizirali v samostojno sekcijo v okviru SNS. Predsednica sekcije je Lidija Jež, podpredsednik pa Gašper Lubej, ki v Medijski preži piše: "Sekcija združuje samostojne novinarje, ki jim je takšen status podelilo ministrstvo za kulturo in svobodne novinarje, med katere štejemo vse ostale novinarje, ki niso v rednem delovnem razmerju v medijskih hišah (honorarci, študentje ...)" (Medijska preža, št. 16, 2003: 29). Sekcija je oblikovala tudi listo elektronske pošte (samostojninovinarji@yahoo.com), na kateri je trenutno približno 500 novinarjev.⁷⁸ Sekcija je pripravila tudi predlog ureditve položaja samostojnih in svobodnih novinarjev, ki naj bi bil zajet v novi KPPN.

⁷⁶ Podatke je Špela Stare posredovala po listi elektronske pošte za samostojne novinarje, 7. 5. 2003.

⁷⁷ Podatke je po listi elektronske pošte poslala Ana-Marija Bosak, 7. 5. 2003.

⁷⁸ Pogovor z Lidijo Jež, 8. 5. 2003.

5. REŠITVE ZA BOLJŠI POLOŽAJ SLOVENSКИH NOVINARJEV

Položaj novinarjev v Sloveniji ni rožnat. Prav zato bi bile kakršnekoli druge možnosti za novinarje težko slabše. Trenutni položaj je tak tudi zaradi neustrezne KPPN, za katero pa se že dogovarjajo spremembe. V nadaljevanju predstavljam možne rešitve, ki jih je podal IO SNS, sekcija samostojnih in svobodnih novinarjev in pa rešitve, ki izhajajo iz tujih kolektivnih pogodb.

5.1 Veljavnost kolektivne pogodbe

Kot omenjam (glej od strani 2 do 6 in stran 28), je ključna težava pri definiciji novinarja in za koga naj KPPN velja. Nekaj rešitev sem omenila že v prejšnjih poglavjih (glej strani 5 in 7).

3. člen veljavne KPPN bi bilo dobro dopolniti z bolj natančnimi določili, za koga KPPN sploh velja. Na ta način bi lahko bilo manj kršitev že samo iz naslova, da se pač ni vedelo, da določena oseba sploh opravlja novinarsko delo oziroma delo, ki sodi v KPPN. IO SNS predlaga, da se glede poklicev, ki naj bi jih krila KPPN, zgledujemo po avstrijski KP (Prenova KPPN).⁷⁹ Avstrijska Kolektivna pogodba za zaposlene pri dnevnikih in tednikih velja za uredniško osebje, kamor sodijo uredniki, vodje resorjev, vodilni uredniki, dežurni uredniki, namestniki glavnih urednikov in glavni uredniki, velja tudi za dopisnike iz tujine, pomočnike v redakciji z novinarskimi zadolžitvami, sodelavce v arhivih z novinarskimi zadolžitvami, pripravnike, novinarje, fotografe, ilustratorje, oblikovalce in infografike (Prenova KPPN).⁸⁰ V novo slovensko KPPN pa bi bilo treba vključiti še samostojne in svobodne novinarje, torej vse honorarne sodelavce, v KPPN pa morajo ostati že omenjeni študenti na praksi.

5.2 Delovna razmerja

Na prej omenjene težave pri določanju profilov za katere velja KPPN, bi lahko vplival spremenjeni 4. člen KPPN, ki določa razvrstitev novinarskih opravil. IO SNS predlaga, da se izključita fotoreporter in vestičar kot delovni mesti, ki zahtevata le višjo izobrazbo in 1 leto delovnih izkušenj. V nadaljevanju pa sledita dve možnosti:

⁷⁹ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

⁸⁰ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

ali se zelo podrobno opredelijo novinarska opravila oziroma orientacijska delovna mesta in se dodajo celo tehnična, administrativna in oblikovalska opravila ali pa se novinarska opravila določijo manj podrobno. IO predlaga tudi, da se za vsako orientacijsko delovno mesto opiše naloge in naj se poveča število let delovnih izkušenj (Prenova KPPN).⁸¹ IO SNS tako predlaga naslednjo razvrstitev:

- "poročevalec (eno leto prakse, povezano s pripravništvom)
- specializirani novinar (najmanj tri leta prakse)
- urednik novinar (najmanj štiri leta prakse)
- komentator (najmanj 5 let prakse)
- urednik uredništva (najmanj 6 let prakse)" (Prenova KPPN).⁸²

Tuje kolektivne pogodbe urejajo to področje zelo različno. Eno najbolj razširjenih razvrstitev imajo v Franciji, kjer so "novinarska dela /.../ kategorizirana in opredeljena za vsako vrsto medija posebej (dnevniki, tedniki, periodika, tiskovne agencije, RTV), pa tudi za vsako področje dela znotraj medija (po rubrikah, glede na vrsto izdelkov - teksti, ilustracije, fotografije ..., glede na stopnjo odgovornosti itd)" (Prenova KPPN).⁸³ Večina držav pa ima razdelitev tudi na delovno dobo oziroma izkušnje. Predlog, ki ga je dal IO SNS je torej dober, morda bi le lahko razmislili o profilih novinarjev oziroma o novinarskih opravilih, ki bi jih vključili v KPPN. Eno izmed opravil, ki bi ga dodala poleg že omenjenih v 3. poglavju (glej strani 7 in 8), je lokalni novinar in dopisnik tako iz tujine kot krajevni dopisnik.⁸⁴ Delo obeh se namreč dokaj razlikuje od dela klasičnega novinarja, ki se ukvarja po navadi le z enim ali največ dvema področjema. Lokalni novinar in krajevni dopisnik pokrivata od gospodarstva do kulture in dobro bi bilo, da bi nova KPPN dala vsaj grob opis teh del ter podala minimum za plače obeh profilov.

5. 2. 1 Pogodba o zaposlitvi

Ključna sprememba pri poglavju o delovnih razmerjih je seveda drugačna oblika pogodbe o zaposlitvi in navedba zneska plače. To je treba spremeniti, da bo v skladu z ZDR (o samih plačah in tarifnih razredih glej strani 40 do 44).

⁸¹ Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).

⁸² Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).

⁸³ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

⁸⁴ Ta predlog je bil tudi podan na 11. novinarskem večeru v Celjskem domu, 27. 2. 2003.

Pomemben del, ki sodi v samo pogodbo o zaposlitvi sta konkurenčna prepoved in konkurenčna klavzula. O obeh pišem veliko že v 3. poglavju (glej strani 10 in 11). Pri konkurenčni prepovedi je težava predvsem v nedoločenosti konkurenčnega medija. Rešitev bi torej bila, da bi se v pogodbo o zaposlitvi točno navedlo medije, za katere bi konkurenčna prepoved veljala in tam novinar ne bi smel dodatno delati. Podobno imajo v tujih kolektivnih pogodbah. V vsakem primeru pa mora dati soglasje urednik oziroma delodajalec (Prenova KPPN).⁸⁵ Konkurenčna prepoved je še posebej pomembna za samostojne in svobodne novinarje. Ti namreč ne morejo biti odvisni le od enega medija, zato je še toliko bolj pomembno, da se z delodajalcem dobro dogovorijo o morebitni konkurenčni prepovedi. To je sekcija samostojnih in svobodnih novinarjev vključila tudi v svoj predlog členov, ki bodo vključeni v posebno poglavje oziroma aneks k novi KPPN. Eden izmed členov določa, da morajo samostojni in svobodni novinarji v pogodbi o poslovnem sodelovanju z nekim medijem določiti tudi "klavzulo o avtorstvu za izdelek oziroma morebitno dogovorjeno izhodišče za ekskluzivno izvajanje storitev za posameznega naročnika" (Predlog sekcije).⁸⁶ Z omenjeno pogodbo o sodelovanju pa se samostojni in svobodni novinarji z medijem lahko dogovorijo tudi za konkurenčno klavzulo (Predlog sekcije). Pri konkurenčni klavzuli pa po ZDR velja, da se izplača denarno nadomestilo v višini najmanj tretjine povprečne mesečne plače delavca v zadnjih treh mesecih pred prenehanjem pogodbe. IO SNS tu predlaga, da se višina zneska poviša na "60 odstotkov povprečja treh mesečnih plač" (Prenova KPPN).⁸⁷ Pri tem pa je treba opozoriti, da denarno nadomestilo pripada novinarju le v primeru, da je bilo določeno v pogodbi o zaposlitvi in da novinar spoštuje določila in ne dela pri konkurenčnem mediju.

5. 2. 2 Pripravištvu in poskusno delo

Pripravištvu je za bodoče novinarje zelo pomembno. Čeprav večina že dela v času študija, je novinarstvo poklic, ki zahteva nenehno izobraževanje in pripravniška doba je najbolj primeren čas za to. Čeprav pripravništvo po ZDR ni več obvezno, se je IO SNS odločil, da ga nova KPPN obdrži. Kljub temu pa predlaga dopolnitev: "redni sodelavci, ki so dve leti opravljali delovne naloge na enakem delovnem mestu in v

⁸⁵ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

⁸⁶ Predlog sekcije samostojnih in svobodnih novinarjev mi je po elektronski pošti posredovala Lidija Jež, 9. 5. 2003.

enakem obsegu kot pred redno zaposlitvijo niso obvezni opraviti pripravništva oziroma se omenjeni pogoj šteje, kot da je bilo pripravništvo že opravljeno" (Prenova KPPN).⁸⁸ Pripravništvo imajo zahtevano tudi tuje kolektivne pogodbe. Najboljši primer imajo v Franciji, kjer gre za stažiranje. "Vsak mora 2 leti stažirati, preden lahko postane poklicni novinar. Stažistov v podjetju ne sme biti več kot 15 % vseh zaposlenih" (Prenova KPPN).⁸⁹ S stažiranjem bi novinar, ki je pravkar prišel iz fakultete, lahko pridobil vsa tista praktična in tehnična znanja, ki jih v času formalnega izobraževanja ni pridobil iz takšnih ali drugačnih razlogov. Pri stažiranju gre torej dejansko za pripravništvo, ki je bolj organizirano, tako da se bodoči novinar lahko seznanil z vsem, kar bo potreboval za nadaljnje delo. Stažisti tudi za medij sam ne bi bili dragi. Da pa bi pri nas zaživel sistem stažiranja bi bilo treba seveda marsikaj spremeniti. Delodajalci bi se morali zavedati, da je cilj stažiranja pridobiti nove in kakovostne kadre, ki se bodo v take oblikovali v teh dveh letih (pri nas največ v enem letu, saj ZDR tako določa). Stažiranje bi tako moralo biti obravnavano kot neko nadaljevanje izobraževanja. Možnost tovrstne ureditve v Sloveniji je vprašljiva, vsaj v kratkem, za začetek pa je dobro, da je IO SNS določil obvezno pripravništvo.

Veliko izkoriščanja pa je tudi pri poskusnem delu. Kot omenjam v 4. poglavju (glej stran 27) se dogaja tudi, da delodajalci poskusnega dela sploh ne plačujejo. Kakšne konkretne rešitve tu ni, le da se opozarja novinarje na njihove pravice, ki jih v tem primeru določa tudi ZDR. V primeru takih kršitev je najbolje, da se novinarji obrnejo na sindikat ali pa sami sprožijo postopek proti delodajalcu. Poskusno delo v tujini pa večinoma variira od največ treh do največ šestih mesecev, razen Francija ima poskusno delo največ za en mesec (Prenova KPPN).⁹⁰

5. 2. 3 Prenehanje delovnega razmerja

Odpovedni roki so natančno določeni v ZDR. Po 92. členu ZDR imata tako delavec kot delodajalec v najboljšem primeru 150 dnevni odpovedni rok. Tako je tudi v primeru veljavne KPPN. Nova KPPN pa lahko seveda to spremeni in določi daljše odpovedne roke, še posebej kadar je v obravnavi starejši novinar. IO SNS predlaga, da se odpovedni roki podaljšujejo glede na zaposlitev pri istem delodajalcu (Prenova

⁸⁷ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

⁸⁸ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

⁸⁹ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

KPPN).⁹¹ IO SNS predlaga ureditev po nemških kolektivnih pogodbah za urednike in urednice dnevnikov ter revij. Pri teh dveh kolektivnih pogodbah velja minimalni odpovedni rok 6 tednov, ki se daljšajo z delovno dobo v podjetju in veljajo obojestransko. Za 3 leta delovne dobe (pri istem delodajalcu) je odpovedni rok 3 mesece, za 8 let 4 mesece, za 10 let 6 mesecev in za 25 let 8 mesecev (Prenova KPPN).⁹² Najugodnejša rešitev bi torej bila, da se ohrani minimalni odpovedni rok treh mesecev, ki pa se podaljšuje z delovno dobo pri istem delodajalcu.

V novi KPPN pa morajo biti nedvomno vključene tudi odpravnine, ki jih do sedaj še ni bilo. Pravica do odpravnine v primeru odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnih razlogov ali iz razloga nesposobnosti, je zakonsko določena tudi v 109. členu ZDR. Odpravnina, določena v ZDR, pa je v primerjavi z nekaterimi evropskimi kolektivnimi pogodbami za novinarje, najnižja. Med omenjenimi kolektivnimi pogodbami je najbolj radodarna hrvaška. Delavec je upravičen do odpravnine, "če je bil /.../ v delovnem razmerju za nedoločen čas najmanj dve leti in ga prekine delodajalec, razlog pa ni ravnanje delavca" (Prenova KPPN).⁹³ Po hrvaški kolektivni pogodbi dobijo novinarji 75 odstotkov povprečne mesečne plače v zadnjih treh mesecih za vsako leto delovne dobe pri istem delodajalcu. Če je bil torej zaposlen pri istem delodajalcu 25 let, dobi 18,75 povprečnih mesečnih plač odpravnine.⁹⁴ SNS se zavzema za avstrijski zgled. Po tej kolektivni pogodbi se odpravnina računa kot večkratnik povprečne mesečne plače z vsemi nadomestili, povračili, dodatki. Za 3 leta delovne dobe, pripadata novinarju, ki mu je delovno razmerje odpovedal delodajalec, 2 povprečni plači. Za 5 let 4 povprečne plače, za 10 let 5 povprečnih plač, za 15 let 8, za 20 let 10 in za 25 let delovne dobe 16 povprečnih plač (Prenova KPPN).⁹⁵ Ker je KPPN pogodba, ki jo mora podpisati tudi delodajalska stran, bodo pogajanja najverjetneje huda. Avstrijska kolektivna pogodba je namreč poleg hrvaškega predloga najbolj radodarna pri odpravninah, tako da je težko verjeti, da bo ta predlog sprejet. Vsekakor pa se bo moral SNS potruditi, da ne bo ostalo pri določilih iz ZDR-ja.

⁹⁰ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

⁹¹ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

⁹² Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

⁹³ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

⁹⁴ Tudi to je samo predlog, tako da lahko sklepamo, da so tako visoko postavljene odpravnine zgolj pogajalsko izhodišče novinarske strani.

⁹⁵ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

Glede posebnega pravnega varstva pred odpovedjo se IO SNS zavzema, da se ohrani določilo iz 60. člena veljavne KPPN, kjer se zaščita starejših delavcev začenja pri 50. letu, ne glede na spol. Naj spomnim, da ZDR v 201. členu določa, da so starejši delavci tisti, ki so starejši od 55 let, za ženske pa trenutno velja starost 51 let. IO SNS predlaga tudi, da se zadrži določilo v KPPN, da se delodajalec in novinar, starejši od 50 let, lahko v pogodbi o zaposlitvi dogovorita za manjše delovne obveznosti ob nezmanjšani plači (Prenova KPPN).⁹⁶ Ta rešitev bi bila prav gotovo ena boljših, saj novinarsko delo zahteva veliko psihičnega in fizičnega napora. Da ne omenjam groženj ali celo poskusov umora, kot je bil primer Petek. Novinarju bi zato moralo biti vsaj omogočeno zmanjšanje delovnih obveznosti, če bi seveda to sam želel. Od tujih kolektivnih pogodb ima podobno določbo le hrvaški predlog, ki pa je slabši od predloga IO SNS, saj določa varstvo pred odpovedjo za ženske, starejše od 50 let, za moške pa od 55 let.

5. 2. 4 Delovni čas

Trenutno veljavna KPPN določa najmanj 40 ur tedenskega dela. Tu je treba KPPN spremeniti že zato, da ne bo v nasprotju z ZDR, ki določa največ 40 ur dela. Poleg tega pa je delovni čas novinarjev v KPPN eden najdaljših v primerjavi s tujimi kolektivnimi pogodbami. Do 40 ur tedensko imajo namreč v predlogu kolektivne pogodbe opredeljen delovni čas le še hrvaški novinarji. Najmanj delovnih ur tedensko se zahteva pri italijanskih novinarjih (največ 36 ur tedensko) oziroma norveških, kjer se za pretežno nočno delo, delo v izmenah čez ves dan in za dvoizmensko delo ob nedeljah ali uradnih praznikih zahteva 35,5 ur tedensko in za trajno delo v izmenah čez ves dan, kjer se zahteva 33,6 ur tedenskega dela (Prenova KPPN).⁹⁷ IO SNS se zavzema za najmanj 36 ur tedensko, kot je zapisano tudi v ZDR.

V novi KPPN bo treba tudi določiti, da je dela prek polnega delovnega časa lahko le do 8 ur tedensko, kot je to zapisano v ZDR. Sedaj jih KPPN namreč dovoljuje 10. Bolj podrobno je treba opredeliti tudi definicijo podaljšanega delovnega časa, ki ga ZDR in tudi tuje kolektivne pogodbe sploh ne poznajo. Podaljšani delovni čas bi lahko šteli k obravnavi omejitev delovnika, kot je to urejeno v nekaterih tujih kolektivnih pogodbah. Lahko pa bi ga lahko dejansko izključili iz KPPN in le bolj podrobno opredelili ter ovrednotili nadurno delo. Tega je torej lahko po ZDR največ 8

⁹⁶ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

⁹⁷ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

ur na teden, 20 ur na mesec in 180 ur na leto. Število mesečnih in letnih nadur mora biti prav tako omenjeno v novi KPPN, ki bi lahko tudi bolje uredila nadurno delo novinarjev.

Poleg nadurnega dela, bi se lahko odločili za vključitev omejitev delovnika v KPPN. Tu pa se bi bilo treba odločiti ali bi se zapisalo koliko ur je lahko dolg delovni dan ali koliko ur mora biti med dvema delovnima dnevoma. Področje omejitev delovnika imajo najboljše urejeno italijanski novinarji. Dovoljenih je namreč največ 10 zaporednih ur dela (Prenova KPPN).⁹⁸ Na ta način je tudi med dvema dnevoma zagotovljenih 14 ur.

Poleg omejitev delovnika bi bilo treba v novi KPPN določiti tudi, "da mora biti razporeditev delovnega časa vnaprej znana z delovnim načrtom delodajalca" (Prenova KPPN).⁹⁹ Tako imajo določeno tudi na Norveškem in v nemški kolektivni pogodbi za zasebne radijske in televizijske postaje. Nemška bi bila lahko tudi za zgled: "Neredni delovni čas je treba določiti v delovnih načrtih (najmanj 7 dni vnaprej, praviloma za 4 tedne), dopusten je za na dan in čas vezane produkcije" (Prenova KPPN).¹⁰⁰

5. 2. 5 Odmori, počitki in dopusti

Odmori in počitki v KPPN sploh niso posebej omenjeni, zato bi jih bilo treba vključiti v novo, kljub temu, da vse to že določa tudi ZDR. Poleg boljše opredeljenih prostih dni (trenutno je v KPPN le en odstavek v 18. členu, ki določa, da mora delodajalec omogočiti novinarju eno prosto nedeljo v mesecu, če ta to zahteva), bi lahko bil opredeljen tudi tedenski počitek. V tujih kolektivnih pogodbah je boljše urejeno. Najboljše je finsko določilo, da delovni teden vključuje dva prosta dneva. Vendar to največkrat ni možno, tako, da ta predlog najverjetneje ne bi bil sprejet. Možnost se ponuja v francoski kolektivni pogodbi, ki prav tako določa, da ima novinar pravico do dveh zaporednih prostih dni. Dopušča pa možnost, da novinar drugega prostega dne ne koristi. V tem primeru "mora dobiti nadomestni prosti dan, in sicer najpozneje v 60 dneh, med 1. majem in 31. oktobrom pa najkasneje v 90 dneh. Če to ni mogoče, mora novinar dobiti denarno nadomestilo" (Prenova KPPN).¹⁰¹

⁹⁸ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

⁹⁹ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

¹⁰⁰ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

¹⁰¹ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

Letni dopusti slovenskih novinarjev so eni najkrajših v Evropi. Najprej bo treba 18 delovnih dni dopusta dvigniti na 20, da bo KPPN sploh v skladu z ZDR. Največ dopusta imajo avstrijski novinarji, ki imajo do 10 let delovne dobe 30 delovnih dni dopusta in največ (nad 20 let delovne dobe) 41 dni dopusta (Prenova KPPN).¹⁰² IO SNS je prav tako dal predlog, da bi obstoječih 35 dni dopusta, ki je predvidenih za zgornjo mejo, dvignili na 41 dni (Prenova KPPN).¹⁰³

Določil o dodatnih dnevih dopusta ni treba spreminjati, ker so dobra tudi v primerjavi s tujimi.

5.3 Plače, dodatki, nadomestila plač in povračila stroškov

Iz 4. poglavja (glej od strani 24 do 28) je razvidno, da so ključne kršitve, ki jih je tudi največ, prav pri plačah in ostalih dodatkih. Kršitve so šle že tako daleč, da niso več v skladu niti s tistimi minimumi, ki jih KPPN še dopušča in ki so pod izhodiščno plačo. Del plače je lahko tudi iz naslova uspešnosti poslovanja. Gre za trinajsto plačo ali t. i. božičnico. Po 52. členu KPPN dobi novinar 13. plačo le v primeru, če delodajalec doseže predvidene poslovne rezultate, dobi pa eno dodatno osnovno plačo, povečano za dodatek za delovno dobo. Tako višino zneska kot datum izplačila 13. plače (po slovenski KPPN je zadnji dan izplačila 24. december) imajo najbolj urejeno v avstrijski kolektivni pogodbi. Po njej dobi božičnico vsak novinar do 1. decembra v višini 150 % novembrske plače (Prenova KPPN).¹⁰⁴ Tudi ureditev v slovenski KPPN je dobra, tako da je ne bi bilo treba spreminjati. IO SNS predlaga le, da se v člen doda, da se "o trinajsti plači /.../ sindikat in delodajalec dogovorita ob pripravi letnega načrta poslovanja, o 14. plači ali delu dobička pa po zaključku poslovnega leta" (Prenova KPPN).¹⁰⁵ Glede na to, da je novinarsko delo tisto, ki polni časopise in oddaje na radiu in televiziji, skratka ustvarja medijski prostor, bi morali delodajalci bolj misliti na novinarje. Tu bi moral nastopiti tudi sindikat in se tudi o tem pogajati. IO SNS je tudi že dal napotek, da bo treba razmisliti o pravici do dela dobička novinarjev, ko bo sprejet poseben zakon o pravici do dela dobička. IO SNS prav tako opozarja, da so novinarji najpomembnejši člen produkcije in kot taki še najbolj upravičeni do dela dobička (Prenova KPPN).¹⁰⁶

¹⁰² Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

¹⁰³ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

¹⁰⁴ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

¹⁰⁵ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

¹⁰⁶ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

Dokaj velik del plače novinarjev v Sloveniji je dodatek na delovno uspešnost. Ta je, omenjam jo v 3. poglavju (glej stran 16), vključena le v slovenski in predlogu hrvaške kolektivne pogodbe. IO SNS predlaga, da se ta del, ki je sedaj variabilni vključi v osnovno plačo. Delovna uspešnost pa naj bo podlaga za razvrščanje novinarjev in njihovo napredovanje (Prenova KPPN).¹⁰⁷

5. 3. 1 Osnovna plača

Ključna sprememba pri osnovni plači, ki je navedena v pogodbi o zaposlitvi, je določenost v tolarskem znesku (o predlogih SNS za posamezne tarifne razrede glej stran 42).

Kot omenjam v 3. poglavju (glej stran 17), se izhodiščna plača za novinarje usklajuje po eskalaciji, dogovorjeni s Splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo. V tem primeru gre dejansko za sprotno poviševanje plač. Norveška in švicarska kolektivna pogodba imata usklajevanje plač urejeno drugače. V njunih primerih gre za letno usklajevanje plač in sicer v norveškem primeru se morajo plače uskladiti do 31. decembra, v švicarskem pa se pogodbeni stranki pogajata o minimalnih plačah med 1. oktobrom in 15. novembrom. Če se ne moreta sporazumeti, določi minimalne plače arbitražna 15. decembra (Prenova KPPN).¹⁰⁸ Letno usklajevanje plač bi bila najboljša rešitev za plačni položaj novinarjev v Sloveniji. Kot ugotavljam v 4. poglavju (glej od strani 24 do 28) so največje kršitve prav pri plačilih za delo. Morda bi se z vsakoletnimi pogajanjmi in usklajevanji lahko kaj spremenilo. Na tak način bi tudi sindikat ne mogel "zaspati" pri spremljanju plačne politike in bi lahko hitreje ukrepal v morebitnih primerih kršitev.

Člen o možnosti zmanjšanja osnovne plače pod izhodiščno bi bilo treba dopolniti s časovno omejitvijo. IO SNS predlaga, da lahko novinar dobiva osnovno plačo, ki znaša manj kot izhodiščna, največ pol leta, po tem datumu pa mora delodajalec znova utemeljiti razloge za takšno zmanjšanje. Poleg tega lahko sindikat zahteva specialistično revizijo poslovanja. Na tak način bi se ugotovilo ali so res plače tiste, ki ogrožajo poslovanje (Prenova KPPN).¹⁰⁹ Omejitev zmanjšanja osnovne oziroma minimalne plače pozna tudi švicarska kolektivna pogodba, ki je tudi edina, ki dopušča možnost zmanjšanja osnovne plače. V švicarskem primeru se mora delodajalec

¹⁰⁷ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

¹⁰⁸ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

¹⁰⁹ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

pogoditi z delavci za največ enoletno znižanje minimalne plače. Če se ne morejo sporazumeti, veljajo minimalne plače iz kolektivne pogodbe (Prenova KPPN).¹¹⁰ Švicarski primer je sicer dober, a za Slovenijo ni sprejemljiv. Če delodajalci znižujejo osnovno plačo še pod 15 dovoljenimi odstotki manj od izhodiščne, potem je nesmiselno pričakovati, da bodo pristali na osnovno plačo po kolektivni pogodbi, če se ne bi dogovorili z delavci. Še najbolj smiseln je predlog IO SNS, da se uvede revizija poslovanja, v primeru, da želi delodajalec še podaljševati zmanjšano osnovno plačo.

Najtežji del pogajanj o osnovni plači bo določanje tarifnih razredov. Že prej omenjam (glej strani 8 in 34), da IO SNS predlaga, da se tarifni razred z značilnim opravilom začne pri novinarju poročevalcu. Izhodiščna plača naj se dvigne na 105.000 SIT. IO SNS navaja razloge za dvig izhodiščne plače: "Padanje kupne in relativne moči novinarske izhodiščne plače; zaostajanje za uspehi poslovanja medijskih hiš; sedanja plačna politika medijskih hiš, ki zmanjšuje plačo na račun njenega variabilnega dela za delovno uspešnost; približevanje cene dela, kot je po minimumu novinarskih KP (kolektivnih pogodb, op. Š. O.) v EU" (Prenova KPPN).¹¹¹

Izhodiščnih plač, ki jih imajo v nekaterih evropskih državah ne bom posebej predstavljala, ker se z našimi ne morejo primerjati, saj je razlika v gospodarstvih posameznih držav prevelika. Predstavljam pa predlog IO SNS:¹¹²

Tarifni razred	Značilno delovno mesto	Plača v tolarjih (bruto)
I.	POROČEVALEC	262.500
II.	SPECIALIZIRANI NOVINAR	315.000
III.	UREDNIK NOVINAR	346.500
IV.	KOMENTATOR	399.000
V.	UREDNIK UREDNIŠTVA	472.500

Po novi razvrstitvi delovnih mest pa je treba poudariti tudi, da se bo zahtevala najmanj VII. stopnja izobrazbe. Tako bo treba v novo KPPN dodati tudi člen, kdaj se dopušča tudi nižja izobrazba. Veliko je namreč novinarjev, ki so zaposleni v neki medijski hiši že dalj časa in nimajo zadostne izobrazbe. Treba se bo odločiti, kdo bo

¹¹⁰ Gradivo 2: <http://www.novinar.com/sindikato/projekt-vse.asp?id=23> (2. 5. 2003).

¹¹¹ Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).

¹¹² Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).

lahko ostal na istem delovnem mestu, kdo pa se bo moral dodatno izobraziti, če bo želel svoje delovno mesto obdržati. Verjetno bosta obe odločitvi povezani s starostjo novinarja.

IO SNS predlaga tudi, da bi se v KPPN dodalo določilo o sistemu napredovanja na delovnem mestu. Trenutno imajo dva predloga:

- "Predpostavka: na istem delovnem mestu je možno na vsaka tri leta, ob izpolnjevanju pričakovanih rezultatov in usposabljanja, plačo povečati za 5 odstotkov oziroma do največ 30 odstotkov.
- Predpostavka: na istem delovnem mestu je možno na vsakih pet let, ob izpolnjevanju pričakovanih rezultatov in usposabljanja, plačo povečati za 10 odstotkov oziroma do največ 40 odstotkov" (Prenova KPPN).¹¹³

Tudi plača, ki naj bi jo dobil novinar po napredovanju, bo po predlogu IO SNS zapisana v znesku.

Ob koncu tarifnega dela, naj pripomnim, da pri navedbi plač in plač po napredovanju v KPPN, ni obvezno navajanje v tolarškem znesku. Je pa bolj praktično, saj tako novinar in tudi delodajalec točno vesta, koliko mora novinar za posamezno delo dobiti. V pogodbi o zaposlitvi mora biti namreč navedeno delovno mesto, katerega bo novinar zasedel in v skladu s tem delodajalec (po KPPN) določi plačo. Ker mora biti plača v pogodbi o zaposlitvi navedena v znesku, bo zneskovna določitev plač v KPPN lahko v dobrodošlo pomoč. Predvsem za novinarja, ki bo točno vedel, koliko mu pripada in koliko lahko tudi največ zahteva ter pričakuje pri napredovanju.

5. 3. 2 Dodatki za posebne delovne razmere (delovni čas)

Dodatki glede na delovni čas so v KPPN dobro določeni. Podobno (v nekaterih primer celo slabše) imajo določeno v evropskih kolektivnih pogodbah. IO SNS predlaga le, da se odstotek za stalno pripravljenost na domu dvigne na 20 odstotkov (Prenova KPPN).¹¹⁴

5. 3. 3 Druga določila o plačah in drugih prejemkih

Člen, ki določa regres v KPPN, je že bil spremenjen. Usklajen je bil z Uredbo o višini povračil stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov, ki se pri ugotavljanju davčne

¹¹³ Gradivo 3: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).

osnove priznavajo kot odhodek. Po tej uredbi je predviden regres 70 odstotkov povprečne bruto plače v Sloveniji. ZDR pa piše, da mora biti regres najmanj v višini minimalne plače. IO SNS se zavzema za to možnost (Prenova KPPN).¹¹⁵ Regres imajo v drugih državah sicer bolje plačan (v Avstriji in na Finskem 150 % osnovne plače zaposlenega), vendar če se je pri nas težko dogovoriti že za višje plače, je verjetno nesmiselno pričakovati, da bi uspel tak podvig pri regresu. Že dvig iz 70 % povprečne bruto plače v Sloveniji na minimalno plačo bo verjetno težko doseči.

Med druge prejemke sodi tudi plača in prejemki novinarjev dopisnikov. Kot že omenjam (glej stran 34), bi bilo treba v razred novinarjev dopisnikov iz tujine vključiti še krajevne dopisnike in lokalne novinarje. Če jim že ne bi dali posebnega tarifnega razreda, pa bi bilo dobro, da bi bila njihova plača toliko višja zaradi dodatkov. Vsi trije profili namreč pokrivajo vse vrste dogodkov in ne le dogodke iz enega področja.

V KPPN bi morali tudi določiti pravice dopisnikov iz tujine, ki jih ZDR ne določa posebej, ampak določa, da se to uredi s kolektivnimi pogodbami. Tuje kolektivne pogodbe dopisnikov ne obravnavajo posebej, razen švicarska, ki določa minimalen šest mesečni odpovedni rok (Prenova KPPN).¹¹⁶

5. 4 Samostojni in svobodni novinarji

Ključni problem samostojnih in svobodnih novinarjev je v zakonu. Kot na večih mestih v delu omenjam, je Zmed izpustil iz določil o samostojnih novinarjih vse svobodne novinarje, torej honorarce, poleg tega pa vse, ki opravljajo novinarsko delo po posebnih pogodbah, ki delajo po avtorskih honorarjih ipd. Rešitev je torej sprememba ali vsaj dopolnitev Zmed. V 22. člen Zmed, ki določa kdo je samostojni novinar, bi morali vključiti tudi to, poleg tega pa zapisati, da ni samostojni oz. svobodni novinar le tisti, ki je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo. Poleg tega bi morali preverjati, kdo je v razvid sploh vpisan. Kljub temu namreč, da je preverjanje določeno v tem istem členu, novinarjev do sedaj (maj 2003) še niso preverili, čeprav je bil zakon sprejet že 25. 4. 2001. Že samo z natančno ureditvijo v zakonu bi se lahko njihov položaj izboljšal.

¹¹⁴ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

¹¹⁵ Gradivo 1: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).

¹¹⁶ Gradivo 2: http://www.novinar.com/sindikato/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).

Naslednji problem samostojnih in svobodnih novinarjev pa je KPPN. Ta jih sicer v začetku omenja, da velja KPPN tudi za svobodne novinarje, v 79. členu pa določa njihovo plačilo. Pogoji ne smejo biti slabši kot za redno zaposlene, plačilo pa se določi v bruto znesku v posebni pogodbi (KPPN, 2. in 79. člen). V samo dveh členih so torej samostojni novinarji prisotni v KPPN. Sekcija samostojnih in svobodnih novinarjev je že pripravila predlog, ki bi bil lahko vključen v novo KPPN kot poseben del pogodbe ali pa kot aneks. Karkoli bo bolje, kot je njihov status urejen sedaj.

V tujih kolektivnih pogodbah so samostojni novinarji po navadi vključeni v kolektivne pogodbe in imajo navadno status samozaposlene osebe. Ključni problem, ki tare slovenske samostojne novinarje, je plačevanje prispevkov za socialno in zdravstveno varstvo. Samostojni novinarji si prispevke krijejo sami. Tu se lahko zgledujemo po tujih kolektivnih pogodbah,¹¹⁷ kjer se prispevki razdelijo med novinarje same in delodajalce.

Najboljši primer je francoski, kjer imajo samostojni novinarji skoraj enak obseg socialnih pravic, kot jih imajo zaposleni novinarji. Imajo namreč nacionalno socialno zavarovanje za bolniški in porodniški dopust, nesreče, pokojnine in celo za brezposelnost, prispevke pa delno plačujejo sami samostojni novinarji in delno delodajalci (Medijska preža, št. 14/julij 2002: 41-42). Ta primer je za Slovenijo nemogoč in ga omenjam le kot primer najboljšega. Zanimiva je tudi nemška ureditev, kjer pa bi bil velik problem pri pogajanjih. Nemški samostojni novinarji se morajo vključiti v poseben fond za socialno varnost. Tisti delodajalci, ki plačujejo delo samostojnih novinarjev, se morajo prav tako prijaviti v ta fond. Ob vsakem izplačilu samostojnemu novinarju morajo delodajalci temu fondu plačati 3,6 % honorarja. To predstavlja eno četrtino prispevka za socialno varnost. Drugo četrtino prispeva država, polovico pa samostojni novinar sam (Medijska preža, št. 14/julij 2002: 42-43). V nemškem primeru torej del prispevkov plačuje tudi država in prav zato bi bila pogajanja v Sloveniji za tako ureditev zelo težka, najverjetneje pa predlog ne bi bil sprejet. Še najbolj ugoden in hkrati možen pa bi bil predlog, ki bi se opiral na švicarski sistem socialnega in zdravstvenega varstva za samostojne novinarje. Samostojni novinarji, za katere velja kolektivna pogodba za nemške in italijanske novinarje, so vključeni v sistem socialnega varstva s pokojninskim zavarovanjem. Zdravstveno zavarovanje je obvezno in ga krije samostojni novinar sam. Vse ostale

¹¹⁷ Tuje kolektivne pogodbe je o členih povezanih s samostojnimi novinarji v Medijski preži, št. 14, julij 2002, obdelala Neva Nahtigal.

stroške pa si delijo mediji in samostojni novinarji (Medijska preža, št. 14/julij 2002: 43).

Veliko manj težav s plačevanji obveznih prispevkov bi bilo, če bi bila vsem delodajalcem znana plačilna lestvica dela. In seveda, ne le znana, ampak tudi upoštevana. Mirko Munda v članku Kakšni naj bi bili honorarji (II.) navaja aktualizirani Pravilnik o nagrajevanju prispevkov samostojnih novinarjev. Sprejel ga je upravni odbor Društva novinarjev Slovenije na seji 27. marca 2002. Po 2. členu omenjenega pravilnika "Honorarji za tekstovne prispevke znašajo:

- za prevode od 90 do 100 tolarjev za vsako objavljeno vrstico (od 44.000 do 50.000 tolarjev na tiskovno polo oziroma 30.000 znakov);
- za priredbe, vesti, poročila, ankete od 110 do 125 tolarjev za vsako objavljeno vrstico;
- za reportaže, specializirana (sodna, gospodarska itd.) poročila, članke, glose in manj zahtevne intervjuje od 130 do 150 tolarjev za vsako objavljeno vrstico;
- za komentarje, uvodnike, zahtevne intervjuje, strokovne in znanstvene članke, umetnostne kritike in eseje od 220 do 250 tolarjev za vsako objavljeno vrstico" (E-novinar, št. 1, 25. 4. 2002).¹¹⁸

Pravilnik omenja tudi pavšale za samostojne novinarje. Njihov mesečni honorar po 4. členu pravilnika "ne sme biti manjši od trikratnega mesečnega prispevka za socialno varnost (poln obseg pravic) na najnižjo bruto pokojninsko osnovo" (E-novinar, št. 1, 25. 4. 2002).¹¹⁹ Ta prispevek znaša 57.200 SIT, tako da bi v skladu s tem pravilnikom morali honorarji znašati vsaj 171.600 SIT. Honorarje in pavšale določa tudi predlog sekcije samostojnih in svobodnih novinarjev za novo KPPN. Po tem predlogu plačilo samostojnim in svobodnim novinarjem ne sme biti nižje od bruto plačila redno zaposlenih novinarjev, če je obseg dela v istem časovnem obdobju enak. Če pa je čas krajši od enega delovnega meseca, potem se plačilo določi s ceno običajne enote novinarjevega dela, pomnoženo z opravljenimi storitvami (Predlog sekcije). Tu pa se spet pojavi vprašanje kaj je cena običajne enote novinarjevega dela.

¹¹⁸ <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=27> (8. 3. 2003).

Dodatek k Pravilniku o nagrajevanju prispevkov samostojnih novinarjev določa priporočene honorarje po zvrsteh:

- "vest od 930 do 2.800 SIT;
- informacija od 1.300 do 4.800 SIT;
- poročilo od 4.600 do 13.800 SIT;
- glosa od 3.700 do 12.200 SIT;
- krajši intervju od 5.500 do 16.600 SIT;
- reportaža, analitični članek, velik (zahteven) intervju od 6.100 do 49.000 SIT;
- komentar od 12.000 do 37.000 SIT;
- kolumen od 18.500 do 37.000 SIT;
- kritika od 18.500 do 37.000 SIT;
- akcija od 6.100 do 49.000 SIT;
- fotozapis od 2.400 do 8.300 SIT;
- humoreska od 6.100 do 24.000 SIT;
- šala, aforizem od 1.300 do 3.700 SIT;
- karikatura od 6.100 do 24.000 SIT;
- risba, ilustracija od 2.400 do 16.600 SIT;
- horoskop od 3.700 do 18.500 SIT;
- izvirna dela (avtorska pola) od 49.000 do 85.000 SIT;
- graf, zemljevid od 2.700 do 8.300 SIT;
- črnobela fotografija od 5.500 do 6.500 SIT;
- barvna fotografija od 6.100 do 7.100 SIT;
- križanka od 6.100 do 37.000 SIT;
- lektoriranje od 830 do 1.300 SIT na stran;
- strokovna tema od 37.000 do 61.000 SIT;
- naslovnica od 18.500 do 42.500 SIT;
- honorarna ura v redakciji 740 SIT" (E-novinar, št. 1, 25. 4. 2002).¹²⁰

Priznati je treba, da so zgornje postavke resnično visoke in jih delodajalci najbrž ne bi oziroma ne bodo velikokrat dajali. Kljub temu pa je osnova oziroma najnižja priporočena vrednost honorarja smiselna. Če bi se torej delodajalci držali

¹¹⁹ <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=27> (8. 3. 2003).

¹²⁰ <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=27> (8. 3. 2003).

priporočenih honorarjev, bi bila večina težav rešenih. Rešitev za položaj samostojnih novinarjev je v "prisiljevanju" delodajalcev, da se držijo priporočenih honorarjev. Ta prisila bi lahko bila s strani sindikata in predvsem s strani sekcije samostojnih in svobodnih novinarjev. Rešitev je tudi v novinarjih samih. Če bi se novinarji sami držali načela, da za manj kot je določeno v pravilniku ne bodo delali, potem bi delodajalec moral dvigniti honorar. Kljub temu, da bi njihova največja konkurenca v hipu postali študenti, ki bi bili nedvomno pripravljene delati tudi za veliko manj denarja, delodajalcu na dolgi rok tak način dela prav gotovo ne bi prinesel dobička, ker ne bi prinesel kakovosti. Možnost pa še vedno obstaja, da novinarji s pravilnikom in zahtevami seznanijo tudi vse ostale, ki bi morda delali tudi za manj denarja.

Za samostojne in svobodne novinarje je torej najbolje, da delujejo skupaj in da se, kljub temu, da so drug drugemu dejansko konkurenca, povežejo vsaj v tistih trenutkih, ko se borijo za višje dohodke. Če bo ta povezava še v povezavi s sindikatom, bo še lažje.

6. SKLEP

V diplomski nalogi sem predstavila statusno-pravni položaj novinarjev v Sloveniji. Njegov ključni problem je neprimerna zakonodaja. Zakon o medijih v svoji definiciji novinarja izpušča več kot polovico tistih, ki dejansko opravljajo novinarsko delo. Kot da to ni dovolj, je Državni zbor sprejel še Zakon o sistemu plač v javnem sektorju, ki novinarje javnega zavoda RTV Slovenija uvršča med javne uslužbence. Kljub vsem mogočim protestom, tako iz Slovenije kot iz tujine, kljub odložilnemu vetu Državnega sveta, kljub novinarskim kodeksom in končno kljub zdravi pameti, so novinarji pristali v istem zakonu z vsemi možnimi javnimi uslužbenci in takšnimi ter drugačnimi državnimi uradniki. Zakonodaja torej na področju urejevanja novinarskega dela in končno tudi njegovega spoštovanja, dela škodo. Za vsaj delno ureditev položaja, je najprej treba spremeniti ali vsaj dopolniti omenjena zakona.

Predvidevanja, da bo vedno več novinarjev opravljalo svoje delo po posebnih pogodbah oziroma, da bo vedno več samostojnih novinarjev, potrjuje raziskava Mednarodne novinarske zveze o socialnem in ekonomskem položaju samostojnih novinarjev. Dejstvo, da so samostojni in svobodni novinarji za medijsko hišo cenejši, nagne tehtnico v prid koriščenja njihovih storitev in s tem manj zaposlovanja za (ne)določen čas. Samostojni in svobodni novinarji torej predstavljajo zaposlenim novinarjem veliko konkurenco. Konkurenca pa so si tudi vse vrste svobodnjakov med sabo. To pripelje do vedno nižjih honorarjev, do vedno večjega števila novinarjev-študentov in končno do nižanja vrednosti novinarskega dela. Tako se postopoma nižajo tudi plače. Kakovost ni več tako pomembna, pomembno je, da se lahko dobi novinarski izdelek za čim manj denarja.

Za ta del ureditve pa bi morali poskrbeti novinarji oziroma sindikat. Kolektivna pogodba za poklicne novinarje je namreč že zelo zastarela in jo je treba kar se da hitro prenoviti. Sindikat sicer spremembe že pripravlja, vendar je na to čakal kar nekaj let. Nedopustno je, da se za kršitve toliko časa ve, pa nič ne naredi. Sindikat bi z novo kolektivno pogodbo lahko tudi veliko bolje uredil socialni status novinarjev, predvsem samostojnih in svobodnih, ki včasih bolj životarijo, kot živijo.

Dejstvo je, da bi se za boljši položaj novinarjev morale premakniti tudi kaj v sami miselnosti ljudi, predvsem tistih na oblasti. Dokler pa tega ni, lahko vsaj novinarji sami prispevajo k ureditvi lastnega položaja. Ni jim treba čakati na mesijsko rešitev v

novi kolektivni pogodbi, ampak lahko delodajalce tožijo. Še najboljše s kakšno skupno tožbo. Druga, bolj učinkovita možnost, pa je stavka. Kakorkoli že, delodajalce bo treba prisiliti v upoštevanje določil v kolektivni pogodbi. Prisiliti pa jih je treba tudi v višja izplačila honorarjev. V nasprotnem primeru bodo novinarji sami sebi s konkurenco v drugih novinarjih zniževali plače oziroma honorarje. Rešitev bi bila seveda v natančni določitvi honorarjev v kolektivni pogodbi.

In spet smo na začetku. Upam, da bomo kmalu videli (srečni) konec.

7. VIRI

- Bahun, Polona (2002) Novinarji - odvečna delovna sila?. *Medijska preža*, št. 14/julij 2002: 38.
- Fritz, Johann P. (2002) *Pismo predsedniku države Milanu Kučanu in predsedniku vlade dr. Janezu Drnovšku*. <http://www.novinar.com/novice/novica.php?id=68> (8. 3. 2003).
- Gradivo 1: Izhodišča in napotki IO SNS ter primerjava veljavne KPPN z Zakonom o delovnih razmerjih (2003). V *Prenova KPPN*. http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=21 (2. 5. 2003).
- Gradivo 2: Nahtigal, Neva (2003) Pregled tujih kolektivnih pogodb za novinarje glede na določila veljavne slovenske KP. V *Prenova KPPN*. http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=23 (2. 5. 2003).
- Gradivo 3: Jurančič, Iztok (2003) Osnutek izhodišč SNS za spremembo tarifnega dela KPPN in sklepanja pogodb o zaposlitvi po ZDR. V *Prenova KPPN*. http://www.novinar.com/sindikat/projekt_vse.asp?id=24 (2. 5. 2003).
- Jurančič, Iztok (2002) Skozi novo kolektivno pogodbo do novega horizonta. *E-novinar*, št. 2, 17. 12. 2002. <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=34> (8. 3. 2003).
- *Kodeks slovenskih novinarjev*. <http://www.novinar.com/dokumenti/kodeks.php> (8. 3. 2003).
- Kolektivna pogodba za poklicne novinarje (1995). V *Predpisi o novinarjih in medijih z uvodnimi pojasnili*, 169-204. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Lubej, Gašper (2002) Ko novinarji delajo brez pogodb in zavarovanja. *Medijska preža*, št. 14/julij 2002: 40.
- Lubej, Gašper (2003) Ustanovljena sekcija samostojnih in svobodnih novinarjev. *Medijska preža*, št. 16/marec 2003: 29.
- Munda, Mirko (2002) Kakšni naj bi bili honorarji (II.). *E-novinar*, št. 1, 25. 4. 2002. <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=27> (8. 3. 2003).
- Nahtigal, Neva (2002) Samostojni novinarji so ranljiva skupina delavcev v Evropi. *Medijska preža*, št. 14/julij 2002: 41-45.
- Novinarji RTV Slovenija postali javni uslužbenci. *Medijska preža*, št. 14/julij 2002: 35.

- Novinarska kolektivna pogodba (za novinarje Dnevnika).
- Novinarska kolektivna pogodba Dnevnika (predlog uprave).
- Predlog kolektivne pogodbe za novinarje Dnevnika, redne honorarne sodelavce in sodelavce s statusom svobodnega novinarja.
- Predlog tez besedila členov, ki se nanašajo na delovanje samostojnih in svobodnih novinarjev, ki bodo vključeni v posebno poglavje besedila Kolektivne pogodbe za poklicne novinarje v Sloveniji (posredovala Lidija Jež, predsednica sekcije samostojnih in svobodnih novinarjev, po elektronski pošti 9. 5. 2003).
- Repovž, Grega (2002) Leto 2003 - leto medijskega preloma. *Medijska preža*, št. 15/december 2002. <http://www.mirovni-institut.si/> (15. 4. 2003).
- Samostojni novinarji: dobiček, davek in pogodba. http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_dobicek.php (11. 5. 2003).
- Samostojni novinarji: pridobitev statusa. http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_status.php (11. 5. 2003).
- Samostojni novinarji: socialna varnost. http://www.novinar.com/novinarji/samostojni_varnost.php (11. 5. 2003).
- *Sklepi državnega sveta (številka: 430-03/02-17/3)*. http://www.ds-rs.si/2MO/dejavnost/sklepi/s75t1_skl.htm (8. 5. 2003).
- *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (1997), SAZU. Ljubljana: DZS.
- *SNS je znova preveril plače*. <http://www.novinar.com/sindikats/clanek.asp?id=28> (12. 5. 2003).
- Splichal, Slavko (1994) *Journalists for the 21st Century*. Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- *Uredba o postopku in podrobnejših merilih za pridobitev statusa samostojnega novinarja in za vodenje razvida kot javne knjige*. <http://www.gov.si/mk/slo/kajsedogaja/novice/mediji2.htm> (8. 3. 2003).
- *Uredba o višini povračil stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov, ki se pri ugotavljanju davčne osnove priznavajo kot odhodek*; Uradni list Republike Slovenije, št. 72/93.
- *Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o višini povračil stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov, ki se pri ugotavljanju davčne osnove priznavajo kot odhodek*. <http://objave.uradni-list.si/bazeul/URED/2001/050/B/522769267.htm> (13. 5. 2003).

- White, Aidan (2002) *Pismo predsedniku države Milanu Kučanu in predsedniku vlade dr. Janezu Drnovšku*. <http://www.novinar.com/novice/novica.php?id=69> (8. 3. 2003).
- *World Survey on the Social and Economic Status of Freelance Journalists*. <http://www.ifj.org/publications/download/iloen.rtf> (11. 5. 2003).
- *Zakon o davku na dodano vrednost*. http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).
- *Zakon o delovnih razmerjih*. http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).
- *Zakon o dohodnini*. http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).
- *Zakon o medijih*. http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (26. 4. 2002).
- *Zakon o prispevkih za socialno varnost*. http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (2. 5. 2003).
- *Zakon o sistemu plač v javnem sektorju*. http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/sprejeti_zakoni/sprejeti_zakoni.html (8. 3. 2003).